

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Žiga Našič

**Pomen ameriških interesov za delovanje Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne
banke**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Žiga Našič

Mentor: doc. dr. Milan Brglez

Somentor: doc. dr. Marko Lovec

**Pomen ameriških interesov za delovanje Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne
banke**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Pomen ameriških interesov za delovanje Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke

Obe specializirani agenciji Organizacije združenih narodov že vrsto let služita spodbujanju mednarodnega denarnega sodelovanja in zagotavljanju občasne finančne pomoči državam za lažje uravnavanje njihovih plačilnih obveznosti, kot to denimo počne Mednarodni denarni sklad (MDS). Svetovna banka na drugi strani pa najmanj razvitim državam prek Mednarodne zveze za razvoj nudi brezobrestna in nizkoobrestna posojila ter donacije. Sredstva Svetovne banke so običajno vezana na določene zaveze prejemnic pomoči, kot so denimo uravnoteženje javnih financ, preprečevanje korupcije, reforme gospodarskega sistema in podobno. Predsednika Svetovne banke, ki je po pravilu Američan, imenuje predsednik ZDA. ZDA so obenem tudi največji financer Svetovne banke, kakor tudi država z največ glasovi v MDS. Delovanje obeh agencij je na področju dodeljevanja posojil globoko prežeto z ameriškimi interesi, kljub dejstvu da Mednarodni denarni sklad praviloma vodi Evropejec(ka). Pri tem sem kot problem opredelil ravno pomen teh ameriških interesov pri dodeljevanju posojil in prek kritične analize dosedanjih študij skušal dokazati, da bi gospodarstva držav prejemnic posojil funkcionirala bolje, v kolikor se nebi vključile v sisteme oziroma programe posojil, saj kot kažejo analize samo prejetje posojil pomeni porast korupcije, zmanjšanje vladavine prava, nikakršnega vpliva pa takšna posojila nimajo na odpravljanje plačilnobilančnih neravnotežij in gospodarski razvoj države prejemnice. Celo več, države prek programov MDS zapadejo v spiralo dolžniškega razmerja, nekatere celo v finančne krize, kar bom predstavil na primeru argentinske finančne krize in današnje krize Euro območja s poudarkom na Grčiji.

Ključne besede: Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad, finančna pomoč, reforme gospodarskega sistema, ZDA.

Relevance of American interests for International monetary fund and World Bank operations

Both specialized agencies of United Nations have been promoting international monetary cooperation and ensuring occasional financial aid to the states for balancing their payment obligations as it is done by International Monetary Fund. World Bank on the other side is offering no interest and low interest loans and donations through International Development Association to the less developed states. Funds that are offered by World Bank are conditioned by the goals that receiving state must fulfill. Such goals are balancing public finance, prevention of corruption, reforming economy system etc. President of World Bank, which is by the rule American, is nominated by the president of USA. USA are at the same time the biggest contributor and financer of World Bank and a state with a highest percentage of total votes in International Monetary Fund. Both agencies are deeply influenced by American interest, knowing the fact, that International Monetary Fund is chaired by European. As a problem I have identified American interests when agencies are offering loans and through studies that have been performed on this topic tried to prove that states that received loans or participated in loan programmes would be better off without those loans, since analysis showed that receiving a loan means increase in corruption level, decrease in the rule of law, there are however no effects on resolving imbalances in balance of payments and positive economic growth. States that received funds actually become highly indebted and could face financial crisis, which I will highlight on the case of Argentinian financial crisis and nowadays Eurozone crisis, with emphasis on Greece.

Key words: World Bank, International Monetary fund, financial aid, reforming of economy system, USA.

KAZALO

1 UVOD.....	str. 6
2 ZGODOVINSKA ANALIZA.....	str. 8
2.1 Oblikovanje Sistema Iz Bretton-Woodsa	str. 11
2.2 MDS, od ideje do organizacije	str. 12
2.3. IBRD in njen nastanek	str. 16
2.4 Nadaljni razvoj in propad Sistema iz Bretton- Woodsa	str. 18
3 STRUKTURA AGENCIJ IN VRSTE POSOJIL.....	str. 20
3.1 Mednarodni denarni sklad	str. 20
3.2 Vrste posojil MDS	str. 23
3.3 Skupina Svetovne banke (World Bank Group)	str. 26
3.4 Posojila Svetovne Banke	str. 33
4 KRITIČNA ANALIZA DOSEDANJIH ŠTUDIJ DAJANJA POSOJIL	
MDS IN SB.....	str. 37
4.1 Teoretični okvirji analize posojil MDS	str. 37
4.2 Teoretični okvirji posojil SB	str.46
5 PRIMER ARGENTINSKE KRIZE.....	str. 51
6 PRIMERI DANAŠNJEGA DELOVANJA SKLADA - GRČIJA KOT	
PRIMER DOLŽNIŠKE KRIZE EVROPSKEGA OBMOČJA.....	str. 56
6.1 Vloga ZDA	str.58
6.2 Sprememba vloge MDS glede na pretekle posojilne programe	str.58
7 ZAKLJUČEK.....	str. 62
8 LITERATURA.....	str. 65

SEZNAM KRATIC

GATT	Splošni sporazum o carinah in trgovini (<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i>)
GS	Generalna skupščina OZN
IBRD	Mednarodna banko za obnovo in razvoj (<i>International Bank for Reconstruction and Development</i>)
ICB	Mednarodne klirinške banke (International clearing bank)
ICSID	Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov (<i>International Centre for Settlement of Investment Disputes</i>)
IDA	Mednarodna zveza za razvoj (<i>International Development Association</i>)
IFC	Mednarodna finančna korporacija (<i>International Finance Corporation</i>)
IMF	Mednarodni denarni sklad (<i>International Monetary Fund</i>)
ITO	Mednarodna trgovinska organizacija (<i>International Trade Organization</i>)
OZN	Organizacija združenih narodov
MDS	Mednarodni denarni sklad
MIGA	Multilateralna agencija za investicijske garancije (<i>Multilateral Investment Guarantee Agency</i>)
MZR	Mednarodna zveza za razvoj
VS	Varnostni svet OZN
WB	World Bank
WBG	World Bank Group
SB	Svetovna banka

1 UVOD

Mednarodni denarni sklad (MDS) in Svetovna banka (SB) sta specializirani agenciji Organizacije združenih narodov. Namen obeh je bil državam, predvsem državam v razvoju, nuditi finačno pomoč v obliki takšnih ali drugačnih posojil. Težava, ki jo pri tem zaznavam, je predvsem politična pogojenost odločitev obeh agencij, kadar je govora o dodeljevanju oziroma odobravanju posojil in vpliv, ki ga imajo pri tem ZDA na konkretne posojilne programe, naj si bo to pri samem postopku dodelitve posojil, določanju pogojev ali kasnejšem vplivanju na gospodarstvo države prejemnice oziroma zaščiti lastnih posojilodajalcev, kot so denimo komercialne banke. Poudarek bom namenil ameriškim interesom, ki ima v obeh agencijah prevladujoč vpliv, v nekaterih primerih že pri sami razdelitvi glasovalnih moči, zaradi tako imenovanega ponderiranega glasovanja v nekaterih primerih pa se ta vpliv kaže predvsem v posledicah, ki ga imajo ameriški interesi na samo delovanje agencij, prav tako tudi na države prejemnice posojil (Barro in Lee 2003).

Skušal bom na primeru študij posojil MDS in SB dokazati, da taki hegemonični interesi ZDA državam prejemnicam ne koristijo ter jim celo škodijo. Na ta način njihova gospodarstva postajajo vedno bolj odvisna od ZDA in predvsem zaidejo v spiralo dolžniškega razmerja, iz katerega ne morejo iziti. Pri tem bom v luči teh posojil osvetlil primer argentinske finančne krize in vlogo, katero so v konkretni krizi odigrale ZDA ter obe agenciji. Nadalje pa bom skušal na sedanjem primeru krize Euro območja oziroma Grčije pokazati, ali se je ukrepanje MDS spremenilo glede na strateške interese ZDA in kako se je spremenilo.

Za svoje delo bom uporabil krajšo zgodovinsko analizo nastanka obeh agencij, prek katere bom skušal orisati, kako je do nastanka agencij sploh prišlo (naslednje poglavje). Kako sta MDS in SB organizirani in funkcionirata danes ter kakšna posojila nudita bom orisal v strukturni analizi organizacij (3. poglavje). S primerjalno kritično analizo dosedanjih študij primerov s preučevanega področja dajanja posojil MDS ter SB (v 4. poglavju) bom skušal potrditi svojo hipotezo, da so ameriški interesi prevladujoči pri dodeljevanju posojil, in nadalje, da tak interes državam prejemnicam v večji meri škodi kot koristi.

Za takšno analizo sem se odločil iz kritične težnje po ovrednotenju delovanja mednarodnih finančnih akterjev, ker verjamem, da bi znotraj Organizacije združenih narodov lahko delovale bolj birokratsko oziroma tehnokratsko nevtralne agencije z drugačnimi načini in postopki

odločanja in sama pogojenost preživetja zadolženih držav ne bi toliko korelirala s stopnjo, do katere se mora posamezna država pustiti izkoristiti predatorskemu kapitalizmu posojilodajalcev v obliki obeh agencij (kot temu pritruje Klein 2007). To delo razširja in nadgrajuje začeto analizo, ki sem jo kot seminarsko delo (Našič 2016) predložil pri predmetu Mednarodne organizacije.

2 ZGODOVINSKA ANALIZA

Kadar govorimo o Mednarodnem denarnem skladu in Svetovni banki, čestokrat prihaja do napačnih interpretacij in pojmovanj teh dveh specializiranih agencij Organizacije združenih narodov. Velikokrat se ju pojmuje zaradi velikega števila članic, načela odprtosti vsem državam sveta pod določenimi procedurami oziroma pogoji, načela suverene enakosti držav, kot univerzalni mednarodni organizaciji (Petrič 1980, 1124). Takšno pojmovanje je sicer pravilno, vendar pa je potrebno biti pri Svetovni banki, vsaj kar se pojmovanja tiče, še toliko bolj pazljiv, saj se termin “Svetovna banka”, kot tak, uporablja le za skupek dveh organizacij znotraj banke, in sicer za Mednarodno banko za obnovo in razvoj (angleško: *International Bank for Reconstruction and Development* ali IBRD) in Mednarodno zvezo za razvoj (angleško: *International Development Association* ali IDA). Na drugi strani pa pojem “Skupina svetovne banke” (angleško: *World bank group*) vključuje še Mednarodno finančno korporacijo (angleško: *International Finance Corporation* ali IFC), Multilateralno agencijo za investicijske garancije (angleško: *Multilateral Investment Guarantee Agency* ali MIGA) ter Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov (angleško: *International Centre for Settlement of Investment Disputes* ali ICSID). Vse članice skupine z izjemo Mednarodne zveze za razvoj so finančno in pravno neodvisne, kar je navedeno tudi v statutih pridruženih institucij (Sands in Klein 2009, 81–113).

Tako SB kakor MDS sta bila ustanovljena z razlogom preprečevanja negativnih posledic, ki jih je prinesla svetovna gospodarska depresija v tridesetih letih prejšnjega stoletja, saj so negativne posledice v večini držav trajale do konca druge svetovne vojne (Garraty 1986). Ta depresija izvira iz ZDA, kjer so okoli 4. 9. 1929 začeli upadati borzni tečaji, ki so rezultirali v borznem zlomu na tako imenovani “črni torek” 29. 10. 1929. Borzni tečaji so se sicer iz medvedjega trenda (trend upadanja tečajev) kmalu prevesili v bikovski trend (trend rasti tečajev) v začetku leta 1930 in se tako začeli vračati na tečaje, kakršni so bili na začetku leta 1929, vendar pa je bila ta rast še vedno 30 % pod nivojem, ki so ga tečaji dosegli septembra 1929 (Bierman 1998, 19–29).

Kot je razvidno iz Tabele 1, vse postavke delovanja gospodarstva razen brezposelnosti prikazujejo padec, v katerem nekako najbolj prednačijo ZDA, ki obenem v omenjenem obdobju beležijo tudi največjo porast brezposelnosti.

Tabela 2.1: Spremembe v ekonomskih kazalci so v letih 1929–32

SPREMEMBE KAZALCEV	EKONOMSKIH	ZDA	VB	Francija	Nemčija
Industrijska proizvodnja		-46%	-23%	-24%	-41%
Agregatne cene		-32%	-33%	-34%	-29%
Trgovina s tujino		-70%	-60%	-54%	-61%
Brezposelnost		607%	129%	214%	232%

Vir: Povzeto po Blum in drugi (1970, 885).

Zanimiv je podatek, da je bila stopnja obveznih rezerv bank pred borznim zlomom le 10 % (Fortune 2000). To pomeni, da so države v svojih rezervah imele zlato, ki je predstavljalo le 10 % protivrednosti denarja, ki je bil tedaj v obtoku. Monetarna politika vseh držav je bila politika zlatega standarda, ki pa so jo države kmalu po “črnem torku” začele opuščati. Politika zlatega standarda je zagotavljala fiksno tečajev in stabilnost valut v razmerju do zlata. Najpomembnejša so bila razmerja med ponudbo blaga, denarja in zlata. S sistemom so upravljale centralne banke, vlade pa so bile zavezane zlati podlagi valut, kar je pomenilo, da je imel določen del denarja v obtoku jamstvo v zlatu.

Japonska, Velika Britanija in skandinavske dežele so zlati standard opustile leta 1931, kmalu so sledile Italija in ZDA, ki sta ta standard opustili leta 1933. Tega leta je v Londonu potekala mednarodna gospodarska konferenca, kjer so predstavniki 66 držav želeli doseči dogovor o načinu reševanja svetovne depresije, načinu oživitve mednarodne trgovine ter želeli stabilizirati menjalna razmerja med valutami (Samuel 1933). ZDA so v tej konferenci odigrale vlogo protagonista, saj se je predsednik Roosevelt odpovedal stabiliziranju menjalnih tečajev, kar je pomenilo, da so ZDA opustile zlati standard že v času trajanja konference, kar pa je dotlej sicer storilo že 35 držav.

Države tako imenovanega zlatega bloka (Francija, Belgija, Luksemburg, Nizozemska, Italija in Poljska) so se na konferenci ponovno obvezale, da bodo ohranile fiksne menjalne tečaje. Valutna kriza pa se s konferenco ni končala in se je z devalvacijo dolarja ter britanskega funta v letu 1934 le še stopnjevala. Države zlatega bloka so le stežka ohranjale dobičkonosen izvoz, saj je kapital zaradi boljših donosov leta uhajal v ZDA. Belgija in Luksemburg sta se posledično odrekli zlatemu standardu v letu 1935 in devalvirali svoji valuti. Po sprejetju

tristranskega sporazuma med ZDA, Veliko Britanijo ter Francijo so se zlatemu standardu odrekle še preostale države zlatega bloka (Clarke 1977).

Tristranski sporazum je neformalni mednarodni monetarni dogovor iz septembra leta 1936, s katerim so države želele stabilizirati nacionalne valute tako doma kot na mednarodnih valutnih trgih. Države so sklenile, da se bodo vzdržale kompetitivne deprecijacije oziroma nižanja vrednosti valute in da bodo ohranile vrednosti valut pri obstoječih ravneh, dokler takšni ukrepi ne bi posegali oziroma omejevali notranjega napredka. Skladno s tem sporazumom je svojo valuto devalvirala Francija, kar so storile tudi preostale države zlatega bloka. Države podpisnice tega sporazuma so se obvezale, da bodo z zlatom trgovale v valuti države, ki prodaja, in sicer po ceni, ki bo v naprej predvidena. Sporazum je tako stabiliziral menjalna razmerja ter končal valutno vojno, ki je trajala od 1931 do 1936, vendar žal ni uspel obuditi svetovne trgovine.

Obdobje med obema svetovnima vojnama je bilo tranzitno obdobje med zlatim standardom ter fiksnimi tečaji, ki jih je po vojni vpeljal sistem iz Bretton-Woodsa. Ta sistem je bil ustanovljen z namenom ponovne izgradnje opustošenih držav po Drugi svetovni vojni prek različnih programov stabilizacije valut in posojil, namenjenih za izgradnjo infrastrukture. Vlade zaveznikov v drugi svetovni vojni so se prvega julija 1944 zbrale na monetarni in finančni konferenci OZN oziroma tako imenovani Bretton Woodski konferenci, kjer je 730 delegatov, predvsem z resorja ministrstev za finance, iz 44 držav na zadnji dan konference, ki je trajala od 1. do 22. julija 1944, sprejelo dogovor o ustanovitvi Mednarodne banke za obnovo in razvoj (IBRD), ki je sedaj ena izmed organizacij in hkrati tudi predhodnica Svetovne banke. Na konferenci so delegati ustanovili tudi Mednarodni denarni sklad ter sprejeli splošni sporazum o carinah in trgovini (GATT) (Mrak 2002, 456–470). Predlog konference je bila tudi ustanovitev mednarodne trgovinske organizacije, (angleško: *International Trade Organization, ITO*), do ustanovitve katere pa tedaj ni prišlo, saj so se konference udeležili le finančni, ne pa tudi gospodarski ministri posamičnih držav, zaradi česar o tržnih oziroma trgovinskih zadevah pogajanja niso stekla (Palmer in Mavroidis 2004, 1–10). Marca 1948 je 56 držav podpisalo Havansko listino, ki je predvidevala ustanovitev ITO. Listina je v veliki meri vsebovala le Keynesove ideje o ITO in mednarodni klirinški uniji, katerim pa so ZDA nasprotovale. Nasprotovanje s strani kongresa ZDA, ki je večkrat zavrnil predlog za ratifikacijo pa je posledično pomenilo tudi, da nobena od držav podpisnic

Havanske listine ni ratificirala. Konferenca iz Bretton Woodsa je sicer postala operativna šele v decembru 1958, ko so vse evropske valute postale konvertibilne.

2.1 Oblikovanje Sistema Iz Bretton-Woodsa

27. 12. 1944 je v Bretton Woodsu podpisana ustanovna listina svetovne banke. "Brettonwodski sporazum je vzpostavil monetarne in in institucionalne možnosti za politični mir in ekonomsko stabilnosti, gospodarsko rast in zmanjšanje razvojnih neenakosti " (Kovač 2014). Sistem je bil tedaj monetarni eksperiment, obenem politični dogovor in s stališča denarne politike najpomembnejši transmisijski mehanizem. Ikenberry ga omenja kot kritični korak k odprtju svetovne ekonomije oziroma gospodarstva, saj naj bi svetovno gospodarstvo opustilo regionalne valute in tržna združevanja v korist liberalnega mulilateralnega sistema (Ikenberry 1993). V povojni Evropi in svetu sta se pojavili dva nasprotujoča si interesa, in sicer ameriški interes, ki ga je zagovarjal State department, ki je želel odprt sistem in na drugi strani britanski uradniki, ki so se zavzemali za nadaljevanje imperijalnega preferenčnega sistema med kolonijami in Britanijo ter bilateralnega trgovanja. Ideja monetarne ureditve naj bi bila kombinacija med *laissez-faire* idejo in intervencionizmom. Ker med državama ni bilo skladne ideje o ureditvi povojnega sveta, na drugi strani pa se je Velika Britanija soočala s povojno opustošenostjo in je obenem potrebovala tudi finančno posojilo ZDA, ki se je vojna ni toliko dotaknila, je bilo jasno, da bo ameriški interes v teh pogajanjih oziroma usklajevanjih prevladal. Velika Britanija je tako počasi zaradi pritiska ZDA pričela z načelnim opuščanjem bilateralizma in preferenčnega sistema. Gospodarska diplomacija in pogajanja, kjer je na eni strani za Veliko Britanijo deloval Keynes in okoli njega zbrani uradniki, finančniki in ekonomisti, na strani ZDA pa je deloval relativno neznani ekonomist Harry Dexter White, so se vse bolj, kljub teoretskim neskladjem slednjega nagibala v prid ZDA (Boughton 2002, 4).

Prvi politični konsenz, ki sta ga državi sklenili, je bil, da obstoji potreba po stabilnosti valut in njihovi konvertibilnosti. Druga točka, o kateri so se eksperti obeh držav zedinili, je bila, da mora obstajati neke oblike mednarodna rezerva, ki naj bi bila na voljo za kratkoročno pomoč za ekspanzionistične rešitve uravnoteženja plačilnobilančnih deficitov. Nenazadnje pa so izpostavili potrebo po mednarodnem upravljanju in nadzoru nacionalnih monetarnih in tržnih politik. Britanski uradniki se tako pričeli s propagiranjem stališč ameriških ekonomistov iz finančnega ministrstva, da mora biti stabilnost valut ne le politični konsenz temveč tudi mednarodni sporazum, ki pa ne sme spodkopavati ekspanzionističnih domačih politik

(Ikenberry 1993). Resnejši dogovori so se začeli šele, ko se je Keynes na strani Velike Britanije nehal pogajati s State Departmentom, ki je bil pristojen za tržno politiko, in pričel pogajanja z ministrstvom za finance, ki je bilo pristojno za monetarno politiko. Šele s tem pristopom se je odprla neka srednja možnost.

Keynesov načrt iz leta 1941, ki je bil objavljen 11. 2. 1942, je vseboval predlog, da bi izravnave plačilnih bilanc potekale preko mednarodne klirinške banke (ICB), ki bi omogočala nakupe valut. Njena valuta pa bi bila tako imenovani bancor. ICB bi bil posojilodajalec v skrajni sili, saj bi si države izposojale denar za primerne obresti. Zaupanje držav bi se vzpostavilo z novo mednarodno valuto, ki bi nadomestila omejeno ponudbo oz. zalogo ameriškega dolarja, nadalje z velikodušno visoko mejo sredstev, ki bi jih države lahko prejele oz. si jih izposodile in z avtomatizmom posojilnih odločitev (Šabič 1997, 197–200). Vsem trem izhodiščem so ZDA prek Whitea zelo jasno nasprotovale.

2.2 MDS, od ideje do organizacije

Temeljne razlike med idejo MDS, ki jo je zagovarjal Keynes, in tisto, ki jo je zagovarjal White (*Stabilization Fund*), so bile:

- MDS po Whiteovi ideji bi bil manjši kot Keynesov in bi resurse alociral selektivno, namesto da bi jih omogočil na podlagi potreb članic, kar je zagovarjal Keynes. Keynesova ideja je bila, da bi bile skupne kvote sklada 75 % predvojne trgovine oziroma približno 38 milijard USD. Države bi si lahko izposodile med 25–50 %. White pa je zagovarjal sklad z vsaj 5 milijardami USD in možnostjo 100 % koriščenja kvote posameznih držav (White Plan, 1942, Article IV)¹. Keynes je nato sprejel 12 milijard. Sporazum iz Bretton Woods pa je to številko določil kot 8.8 milijard ameriških dolarjev. Whiteova težnja vitkega sklada je bila predvsem v tem, da bi discipliniral posojilojemalce ter se izognil inflacijskim pritiskom.

¹ Opis Whiteovega plana je osnovan na reprodukciji ter dodanih komentarjih v Horsefield (1969).

Slika 2.1: Kvote MDS po različnih predlogih

	Trade (exports + imports)	Quotas	Access	Access in Percent of Trade
1942 (White)	50 (pre-war base)	5.0	5.0	10.0
1943 (Keynes)		37.5	18.8	37.5
1944 (Bretton Woods)		8.8	8.8	17.5
1947 (ex-U.S.S.R.)	100	7.5	7.5	7.5
2000 (actual, rounded)	12,000	300	900	7.5
2000 equivalent of White		400	1,200	10.0
2000 equivalent of Bretton Woods		700	2,100	17.5
2000 equivalent of Keynes		1,500	4,500	37.5

Vir: Boughton (2002, 17)

- Whiteov MDS bi posojal nacionalne valute namesto novoustanovljenih sredstev, tako imenovanega Keynesovega bancorja.
- Whiteov MDS bi bil bolj multilateralna institucija in ne taka, ki bi jo oblikovali in upravljali dve ustanoviteljici, kot si je to predstavljal Keynes.

Whiteov sistem in ideja je zaradi superiornjšega izhodišča ZDA, tako plačilnobilančnega kot celotnega gospodarstva, prevladala (Boughton 2002). Pri tem se ameriški interes jasno odraža tudi v omejevanju ostalih držav oziroma njihovem dostopu do posojil v USD. Ker naj bi ZDA zagotavljale večino denarja v sklad, in je edini način, da bi ameriški kongres tak predlog odobril, je bila edina možnost ta, da se v oblikovanje politike sklada vstavi vrsto varoval, ki bi ščitile ZDA.

Pogojenost (*Conditionality*) kreditov je bil v tistem času glavni motiv ZDA, kar je kasneje postala tudi glavna prioriteta MDS. MDS je želel zagotoviti sistem, kjer bi kapital posojilodajalcev iskal najvišje donose (Elson, 1994, 515).

Ob tem je zanimivo, da noben izmed tedaj objavljenih člankov Whitea nikjer ni razkrival podrobnejše ideje za ureditev mednarodne monetarne politike. Teoretična nekonsistentnost Whitea je vidna skozi čas, ko, denimo, na začetku zagovarja povsem kontradiktorna stališča tistim, ki jih je kasneje zavzel med pogajanjimi z Veliko Britanijo (Boughton 2002, 5). Glede

mednarodnih financ je tako zagovarjal, da bi morala biti monetarna in menjalna valutna politika podvrženi regulativi. Takšna regulativa bi morala biti fleksibilna, da bi centralnim bankam omogočala izhod, kadar bi se morale odzvati na izjemne razmere. Nadalje je kljub jasnemu prepričanju, da je monetarna stabilnost oblikovana z ameriškimi interesi na način, da obstaja institucionalna struktura, ki bo disciplinirala posojilojemalce bolj kakor posojilodajalce, vpeljal pojem redke valute oziroma klavzulo redke valute, ki je bila predmet osnovnega sporazuma pri oblikovanju MDS. Klavzula je bila predvidena za primere, ko bi MDS potrošil zaloge določene valute države članice ter razglasil tako valuto kot redko. V takih primerih bi države članice lahko diskriminirale dobrine te države v svojih trgovinskih politikah, kar pa se v praksi ni nikoli zgodilo.

White pa se je zavedal ključne stvari, tega, da je za moč same valute potrebno imeti čimveč valut, vezanih na dolar namesto na funt, če razmerje med dolarjem in funtom ni fiksno, saj bi na tak način Velika Britanija imela manj vpliva na ameriško monetarno politiko (Boughton 2002, 10)². Tedaj je bilo razmerje približno 4:1 v korist funta, kar je pomenilo, da je bilo za en angleški funt potrebno nameniti 4 ameriške dolarje. Zanimivo je dejstvo, da je White pričakoval, da bo temelj mednarodnih rezerv ostalo zlato in nikakor ne dolar, kar je svojstven paradoks, saj so države v veliki večini že opustile zlati standard (Boughton 2002, 8 in Boughton 2006, 8)³.

Jasno je, da Keynesov imperialistični sistem z bilateralizmom zaradi nasprotujočih si tendenc ZDA ne bi mogel preživeti, na drugi strani pa Keynesova težava ni bila le to, temveč tudi po mojem mnenju preozek pogled na povojno finančno oziroma monetarno ureditev sveta. Keynes je zanemarjal vlogo Sovjetske zveze (SZ) in držav Latinske Amerike, čemur pa je White namenjal precejšen pomen, saj je SZ in države Latinske Amerike smatral kot izjemno strateško pomembne države za določanje povojnega miru in blagostanja.

² Ideja je razdelana v osnutku, ki je bil poslan, kakor ga White imenuje, gospodu Haasu, 18. Oktobra 1935 z naslovom The United Kingdom of Great Britain. Osnutek se hrani v arhivu knjižnice Univerze v Princetonu, kamor jih je donirala njegova pokojna vdova Anne Thery White. Dokument nosi oznako NARA, RG56, Entry 360P, Box 1. Pri tem je potrebno poudariti, da gre za nesistematično urejeno zbirko njegovih besedil.

³ Več v rokopisu z naslovom The Future of Gold, ki se prav tako hrani v arhivu knjižnice Univerze v Princetonu.

Tabela 2.2: Kronološki pregled razvoja mednarodnega monetarnega sistema

1880–1914	Klasično obdobje zlatega standarda
1925 april	Velika Britanija se vrne na zlati standard
1929 oktober	Borzni zlom v ZDA
1931 september	Velika Britanija opusti zlati standard
1944 julij	Konferenca v Bretton Woodsu
1947 marec	Delovanje mednarodnega denarnega sklada
1971 avgust	ZDA ukinejo konvertibilnost dolarja za zlato – kolaps sistema iz Bretton Woodsa
1971 december	Sporazum Smithsonian
1972 marec	Evropska "kača" z dovoljeno fluktuacijo 2,25 %
1973 marec	Upravljan sistem drsenja valut
1978 april	Veljava Jamajškega sporazuma o ukinitvi sistema iz Bretton Woodsa
1985 september	Plaza Sporazum
1992 september	Velika Britanija in Italija opusti mehanizem menajlnih razmerij (ERM)
1993 avgust	Evropski sistem dovoljuje 15 % fluktuacijo posamičnih valut

Vir: povzeto po Salvatore (2004).

V Bretton Woodsu so se tako konkretno dogovorili za (Mrak 2002, 340–345).:

- Metodo fiksnih deviznih tečajev;
- Ameriški dolar zamenja zlato kot primarno sredstvo, v katerem se hranijo rezerve;
- Ustanovljene so tri mednarodne agencije za nadzor ekonomskih aktivnosti. Mednarodni denarni sklad (IMF), Mednarodna banka za obnovo in razvoj (IBRD) in sporazum GATT (*General Agreement and Tariffs on Trade* – danes poimenovana Svetovna trgovinska organizacija – WTO, ki se je institucionalno naslanjal na sekretariat kasneje neratificiranega sporazuma o ITO);

- Vrednost vsake valute je bila izražena v točno določeni količini zlata, edino ameriški dolar je imel stvarno podlago v zlatu in je bil zamenljiv za zlato v razmerju 35 USD: 1 unča zlata. Bretton Woods je ameriški dolar povzdignil na standardno internacionalno valuto.

MDS je s svojim delovanjem pričel 27.12.1945, ko je prvih 29 držav ratificiralo listino o ustanovitvi (*Articles of Agreement*). Do konca leta 1946 se je članstvo v MDS povzpelo na 39 držav članic. S 1.3.1947 MDS prične s svojimi finančnimi operacijami in 8.5.1947 Francija postane prva posojiljemalka sklada (De Vries 1986, 66–68).

2.3. IBRD in njen nastanek

Poleg MDS je bila dediščina Bretton Woodsa tudi banka, ki so jo ustanovili delegati na konferenci leta 1944 in je postala operativna v letu 1946 s cilji, ki so kasneje sovpadali s cilji Marshallovega plana, torej obnovo in rekonstrukcijo povojne Evrope (Hogan 1987). Banka je svoje nasploh prvo posojilo leta 1947 namenila Franciji v tedanji višini 250 milijonov ameriških dolarjev, kar bi danes preračunano znašalo približno 3 milijarde ameriških dolarjev. Francija je sicer zaprosila za 500 milijonov USD in to kar z navadnim pismom pripetim k planu za rekonstrukcijo (SB 2013). Svoje prve obveznice je banka ponudila 15. julija 1947 na ameriški borzi preko 1700 trgovcev z vrednostnimi papirji, kar je bil tedaj največji konzorcij te vrste (SB 2016a, 16). Kot zanimivost je morda vredno omeniti, da so se obveznice ponudile na trg ob deseti uri ob odprtju borze in bile do dvanajste ure, torej v manj kot dveh urah že v celoti razprodane.

Prve terenske pisarne oziroma grobo rečeno izpostave je banka ustanovila v Parizu, Kopenhagenu in Pragi. Sklepamo lahko, da so se ti operativni centri gradili zaradi boljšega nadzora oziroma spremljanja samih investicij. Konec štiridesetih in skozi petdeseta leta prejšnjega stoletja je banka financirala predvsem projekte gradnje rečnih jezov, elektrarn. Zanimive so tudi naložbe v jeklarsko industrijo Francije, Belgije in Luksemburga. Po koncu obnove povojne Evrope pa se je politika financiranja v šestdesetih letih bolj usmerila v izkoreninjanje revščine, lep primer tega je denimo posojilo Keniji za razvoj kmetijske kulture 27. 5. 1960 oziroma 15.5 milijonsko posojilo Sudanu za razvoj namakalnega sistema julija leta 1960.

Časovno z izdajo prvega posojila Franciji in izdajo obveznic sovpada tudi odprava manjše delovne skupine SB na Poljsko 10. junija 1947, verjetno iz večih razlogov. Poljska je namreč predhodno zaprosila za posojilo, obenem ni želela sprejeti Marshallovega plana (odslej MP), poleg tega pa je v ZDA naraščal tudi strah pred širjenjem oziroma naraščanjem komunizma v Vzhodni Evropi, kateri naj bi se po mnenju ZDA širil v opustošenih državah, kjer vladata lakota in revščina, kar pa so ZDA želele preprečiti (CVCE 2016). Posojilo Poljski na podlagi zaprosila ni bilo odobreno in Poljska je leta 1950 izstopila iz SB. Poljski ambasador je zaradi neodobriteve posojila banki očital, da je kršila statutarne določbe, na podlagi katerih bi morala banka prispevati k rekonstrukciji držav opustošenih od vojne, česar pa po njegovem mnenju v konkretnem primeru ni storila, ker Poljska ni želela pristopiti k MP. Banki je očital tudi zlorabo politike za namene ZDA, ki naj bi si po njegovih besedah prek MP želela pokoriti Evropo (SB 2016a, 24).

MP, uradno poznan pod imenom Program obnove Evrope, je namenil 13 milijard USD, od katerih je bilo 11 milijard nepovratnih sredstev, za obnovo sedemnajstih evropskih držav. Najbolj sta se pomoči nadejale Velika Britanija in Francija, ki sta v Parizu organizirali konferenco, na katero so povedili tudi SZ. Na konferenci so želeli oblikovati program za implementacijo MP, vendar je sovjetski zunanji minister Vjacheslav Molotov strogo nasprotoval mednarodni kontroli ZDA ter gospodarski pomoči Nemčiji. SZ je MP zavrnila, kar pa je le še poglobilo razlike med Vzhodno in Zahodno Evropo. Kot protiutež MP je SZ oblikovala Svet za medsebojno gospodarsko pomoč (CMEA oz Comecon).

Države povojne Evrope so posledično sprejele MP in 16 takih držav je oblikovalo Odbor za evropsko gospodarsko sodelovanje (CEEC), ki je določil prednostne naloge za evropsko gospodarstvo. ZDA so pri tem vztrajale, da bi države same upravljale in vršile nadzor nad prejetimi sredstvi, zaradi česar je Odbor v ta namen ustanovil stalno agencijo. 16. aprila 1948 je 16 držav podpisalo konvencijo o ustanovitvi Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC), kateri sta se leta 1960 pridružili tudi ZDA in Kanada. Organizacija pa se je nato preimenovala v Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD).

ZDA so aprila 1948 sprejele zakon, ki je pokrival tujo pomoč in ustanovil administrativno telo imenovano ECA za izvajanje MP. ZDA so poslale stalnega predstavnika v Evropo za ustanovitev specialne agencije v vsaki od udeleženih držav, ZDA pa so z vsako državo

sklenile bilateralni sporazum. V zameno za nepovratna sredstva in posojila so ZDA zahtevale, da države prejemnice kupijo ameriško blago (CVCE 2016).

2.4. Nadaljni razvoj monetarnega sistema in razpad Bretton Woodsa

Kot edina konvertibilna valuta po pričetku delovanja bretonwodskega sistema leta 1947 je USD kmalu postal precej redek, saj so ZDA zaradi plačilnobilančnih presežkov in porasta proizvodnih kapacitet pričele proizvajati blago, ki ga je potreboval preostanek sveta. Države uvoznice pa niso razpolagale z USD. Težavo sta deloma odpravila Marshallov plan in ustanovitev Evropske plačilne unije leta 1950, ki naj bi evropskim državam zagotovila finančno infrastrukturo in imela nalogo beležiti vse trgovinske transakcije med evropskimi državami (Mrak 2002, 350–353).

Po obnovi evropskih gospodarstev in zagonu Japonske, je nastopila obnova konvertibilnosti evropskih valut, obseg zlatih rezerv ZDA je bil na podobni ravni kot je znašal obseg ameriških dolarskih obveznosti. Počasi pa se zaradi neposredni ameriških investicij v tujini in povečane izdaje dolarskih obveznic prične krhati plačilnobilančni položaj ZDA. Na drugi strani pa začneta Nemčija in Japonska ustvarjati plačilnobilančne presežke. Ker bretonwodski sistem ni predvideval mehanizma za zagotavljanje mednarodne likvidnosti je stopnja pokritosti dolarskih terjatev tujih centralnih bank z ameriškim zlatom drastično padala. Leta 1960 so terjatve bank že presegle zlate rezerve. Upad zaupanja v sistem je na eni strani pomenil, da so ZDA pričele z zaščitnimi ukrepi, ki bi zmanjšali plačilnobilančni primanjkljaj na drugi strani pa porast cene zlata, ki je vedla k oblikovanju paralelnega trga za zlato, saj je cena začela presegati določeno 35 USD za 1 unčo zlata.

V okviru MDS so se na spremembe odzivali s povečevanjem kvot, kateremu so ZDA dolgo časa nasprotovale. Kvote so se prvič povečale leta 1959 v višini 50 % in nato še leta 1966 v višini 25 % ter leta 1970 v višini 30 % (MDS 1959, 16–21, MDS 1966, 20–23, MDS 1970, 50–52). MDS pa je vpeljal tudi sistem SDR oziroma oblikoval posebne pravice črpanja, pri čemer je bila ena enota SDR ekvivalentna 1 USD (MDS 1969, 28). Na žalost vsi ukrepi niso odpravili dveh temeljnih težav, ki so vedno bolj najedale sistem, torej plačilnobilančna neravnovesja in pomanjkanje mednarodne likvidnosti. Dolar je posledično postajal precenjen. Dejanski konec bretonwodskega sistema pa pomeni Nixonova oznanitev, da bodo ZDA

prenehale odkupovati zlato po ceni 35 USD za unčo zlata. Takšno odločitev je sprejel ameriški kongres in s tem zaobšel MDS.

Posledice tega so bile da so države OPEC septembra 1971 oznanile, da bodo ceno nafte fiksirale kot fiksno ceno v zlatu. Na drugi strani pa so decembra 1971 države, ki zajemajo Belgijo, Kanado, Francijo, Nemčijo, Italijo, Nizozemsko, Švedsko, Švico, Anglijo in Ameriko sklicale srečanje na Smithsonian Institute v Washingtonu in podpisale Smithsonian sporazum. S tem sporazumom je vrednost ameriškega dolarja zdrsnila za 8 % v primerjavi s tečaji valut drugih pomembnih držav. Toda v kratkem času se je to razvrednotenje tečaja ameriškega dolarja pokazalo za nezadostno. Novo 10 % razvrednotenje je bilo izvedeno 12. februarja 1973, da bi preprečili špekulativni napad na dolar. Vendar so bila špekulativna gibanja tako obsežna, da je bilo treba devizni trg zapreti med 1. in 18. marcem 1973 (ZR, 21013). Ko so se valutni trgi ponovno odprli 19. marca, so bile Japonska in glavne evropske valute prepuščene neodvisnemu drsenju proti dolarju. Čeprav je to bilo mišljeno kot začasna ureditev, se je novo obdobje – obdobje drsečega valutnega sistema začelo, kar je na široko odprlo vrata začetku naftne krize (Hammes in Wills 2005).

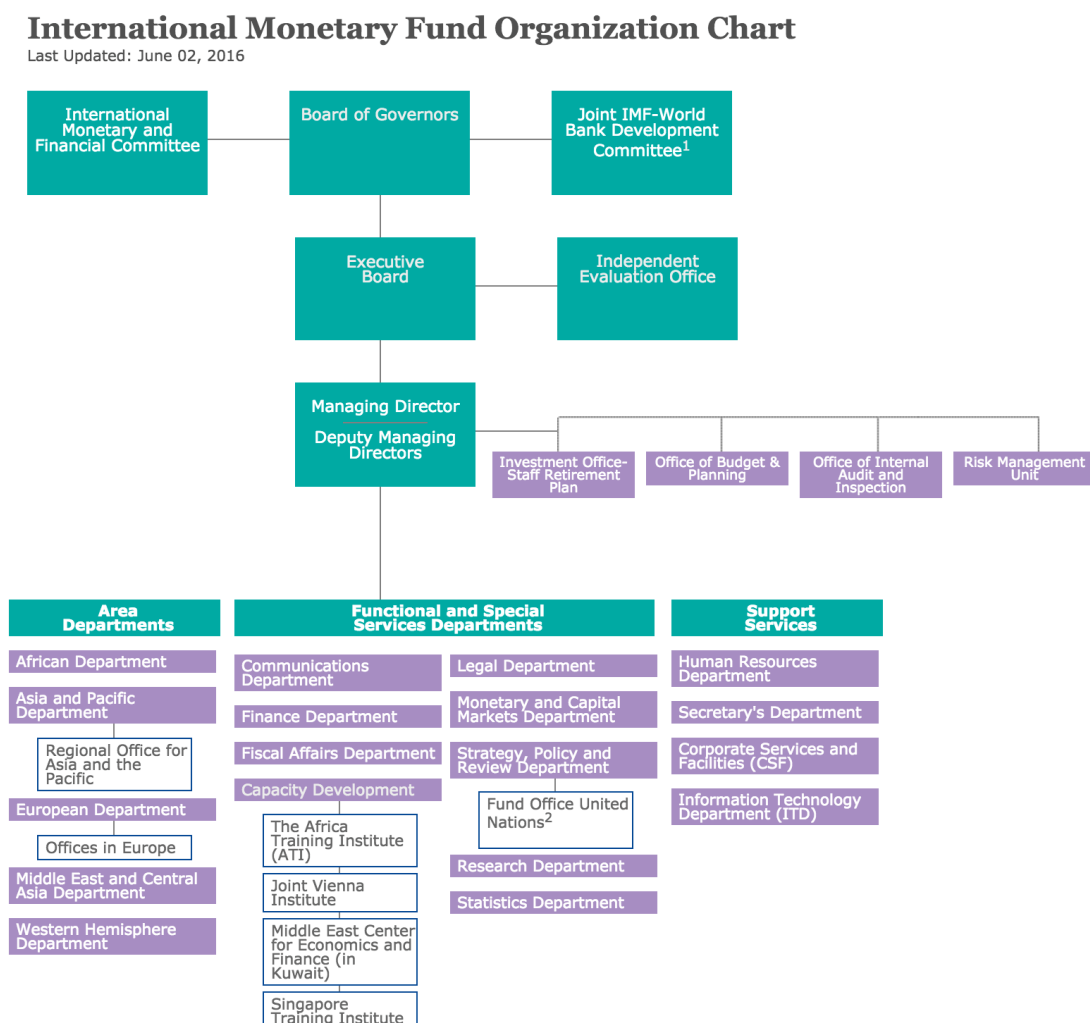
Mednarodni sporazum, ki je tudi uradno ratificiral konec sistema iz Bretton Woodsa, z dovoljenjem nadzorovanega drsenja cene zlata odnosno do ameriškega dolarja je bil tako imenovani Jamajški sporazum, ki je bil zaključen leta 1976. Amandma k sporazumu je leta 1978 vpeljal valuto posebnih pravic črpanja (*special drawing rights*) ali tako imenovani SDR.

3 STRUKTURA AGENCIJ IN VRSTE POSOJIL

3.1 Mednarodni denarni sklad (MDS /IMF)

MDS sestoji iz Sveta guvernerjev, Izvršnega sveta, Direktorja, osebja in neodvisne evalvacijske pisarne. V nadaljevanju bom na kratko orisal relevante elemente organigrama sklada in na kratko pojasnil tudi vrste posojil, ki so na voljo pri skladu. Predvsem se bom osredotočil na tako imenovana SBA in EFF posojila, ki jih v veliki meri analizirajo tudi vse dosedanje študije posojil.

Slika 3.1: Organigram sklada

Vir: MDS (2016a).

3.1.1 Svet Guvernerjev (Board of governors)

Svet guvernerjev je najvišje telo odločanja v MDS ter sestoji iz guvernerjev ter enega nadomestnega guvernerja za vsako državo članico. Držav članic je trenutno 189. Guvernerja imenuje država članica ter je ponavadi finančni minister ali guverner centralne banke. Vse pristojnosti MDS-a so v rokah sveta guvernerjev, ki delegira izvršnemu svetu (Executive board-u) vse pristojnosti, razen redkih pridržanih pravic. Svet guvernerjev se srečuje ponavadi enkrat letno. Po vstopu v veljavo je Amandma o glasovih in sodelovanju (2008 *Amendment on Voice and participation*) tretjega marca 2011 s manjšimi popravki določil naslednjo distribucijo glasov.

Tabela 3.1: Distribucija glasov v MDS

	KVOTE			GLASOVI	
Članica	Miljoni SDR	% celote	guverner	število	% celote
ZDA	42.122,40	17,69		421.961	16,75
Japonska	15.628,50	6,56	Taro Aso	157.022	6,23
Nemčija	14.565,50	6,12	Jens Weidmann	146.392	5,81
Velika Britanija	10.738,50	4,51	Mervyn King	108.122	4,29
Francija	10.738,50	4,51	Pierre Moscovici	108.122	4,29
Italija	7.882,30	3,31	Vittorio Umberto Grilli	79.560	3,16
Savdska Arabija	6985,50	2,93	Ibrahim A.Al Assaf	70.592	2,80
Rusija	5945,40	2,50	Anton Siluanov	60.191	2,39
ZAE	752,50	0,32	Sultan Nasser	8.262	0,33
Skupaj	115.359,10	48,45		1.160.224	46,05
Slovenija	586,50	0,12	Marko Kranjec (Boštjan Jazbec)	7.328	0,15

Vir: MDS (2016b).

Kot vidimo iz tabele 3.1, imajo ZDA daleč največja upravičenja na podlagi kvot SDR, saj imajo na podlagi gospodarske moči tudi 16,75 % vseh glasov, kar v realnosti pomeni več

kakor 1/6 celotnih glasov. Ta delež kvot pri ZDA se skozi leta ni bistveni spreminjal v relativnih vrednostih in je leta 1998 znašal 17,5 % oziroma 37,149 milijonov SDR (Barro in Lee, 2003, 4). Država, ki je nisem vključil v preglednico in je morda vredna omembe, je Kitajska, ki ima 4% vseh SDR ter 3,81 % glasovalnih pravic.

Kot lahko vidimo, se odločitve sveta guvernerjev lahko sprejmejo z večino desetih držav, saj glasovalni prag le teh skoraj presega 50 % vseh glasov v svetu guvernerjev. Nedvoumno ameriški vpliv ni neznan in je moč govoriti kar o signifikantnem vplivu ZDA na delovanje Sveta guvernerjev in v njem. Združene države Amerike namreč glede na svojo gospodarsko moč in bilaterlane sporazume lažje pridobijo na svojo stran večino potrebno za odločanje in vpliv v svetu guvernerjev (Oatley in Yackee 2004). Avtorja sta v študiji dokazala, da je MDS med leti 1985-1998 odobral večja posojila državam, ki so v OZN glasovale bolj usklajeno z ZDA, kar je preučeval tudi Thacker, ki je dokazal, da je nagib k ZDA v skupščini OZN oziroma pri glasovanju signifikantno povečal možnost pridobitve posojila MDS (Thacker 1999; Oatley in Yackee 2000). Takšno stališče oziroma ugotovitev so potrdili tudi Barro in Lee, Stone ter Dreher in Jensen (Barro in Lee 2003; Stone 2003 in Dreher in Jensen 2003).

3.1.2 Izvršni svet (Executive board)

Izvršni svet je odgovoren za izvrševanje dnevnih odločitev MDS. Sestoji iz 24 direktorjev, ki so imenovani ali izvoljeni s strani držav članic ali skupine držav, in Glavnega direktorja, ki predseduje izvršnemu svetu. Svet se sestaja enkrat oziroma tudi večkrat tedensko ter preučuje dokumentacijo, ki jo pripravlja management oziroma vodstvo ter osebje MDS.

Tudi v izvršnem svetu je distribucija glasov največjih petih držav identična, kakor v Svetu guvernerjev, kar pomeni, da imajo ZDA 16,54 % vseh glasovalnih pravic izvršnega sveta.

3.1.3 Glavni Direktor (Managing director)

Glavnega direktorja oziroma direktorja izvršnega sveta imenuje izvršni svet za dobo petih let z možnostjo vnovične izvolitve. Glavni direktor predseduje izvršnemu svetu in opravlja vlogo šefa operativnega osebja MDS. Trenutna direktorica mednarodnega denarnega sklada je Christine Lagarde, francoska odvetnica za protimonopolno in delovno pravo, ki je med drugim opravljala tudi vlogo francoske ministrice za trgovino in industrijo v vladi Jacques Chiraca (2005-2007) ter nato vlogo ministrice za kmetijstvo ter kasneje ministrice za finance v Sarkozyjevi vladi od 19. 7. 2007 do 29. 6. 2011. Vlogo direktorice MDS je nastopila po

izbruhu spolnega škandala povezanega s predhodnim direktorjem Dominique Strauss-Kahnom. Vlogo direktorice je prevzela petega julija 2011 (MDS 2016c).

3.1.4 Osebe Mednarodnega denarnega sklada (IMF staff members)

Osebe MDS imenuje glavni direktor in je izključno odgovorno mednarodnemu denarnemu skladu. Dne 30. 7. 2016. je MDS zaposloval približno 2663 oseb iz 148 držav članic (MDS 2016č). Podatki iz aprila 2014 pa kažejo, da je 19.6 % celotnega osebja sklada državljanov ZDA, pri čemer je od vsega specializiranega osebja, ki predstavlja 45,8 % celotnega osebja, delež Američanov nekoliko višji in znaša 29,7 %. Delež Američanov med ostalim osebjem, ki predstavlja 54,2 % zaposlenih in so evidentirani kot ekonomisti, pa je manjši, in znaša le 11.1 % (MDS 2014, 36). Prav tako je daleč največji delež Američanov tudi med pogodbenimi delavci sklada in znaša kar 37.2 % vseh pogodbenih delavcev (MDS 2014, 37). Morda gre tukaj sicer iskati vzporednice s tem, da je MDS baziran v ZDA, a vendarle po mojem mnenju ne moremo prezreti signifikatne prevlade ZDA, tudi kar se tiče nacionalne strukture vseh zaposlenih.

3.2 Vrste posojil MDS

Vrste posojil pri Mednarodnem denarnem skladu delimo na koncesijska in nekoncesijska (MDS 2016d).

3.2.1 Nekoncesijska posojila

Nekoncesijska posojila oziroma komercialna posojila so takšna posojila oziroma programi Mednarodnega denarnega sklada, ki so odvisna od MDS-jeve tržno povezane obrestne mere, imenovane obračunska obrestna mera. Večja posojila nad določenimi mejami pa zahtevajo še doplačila. Obračunska obrestna mera je osnovana na obrestni meri SDR (posebnih pravic črpanja), katera je analizirana tedensko zaradi sprotne adaptacije. Vrste nekoncesijskih posojil so sledeča (Mrak 2002, 427–431).:

3.2.1.1 SBA-Stand by Aranžmaji (*Stand by Agreements*)

SBA so namenjeni za pomoč državam s kratkoročnimi plačilnobilančnimi težavami, v veliki meri pa jih uporabljajo države s srednje velikim prihodkom za čas trajanja med 12 in 36 meseci. Država sprejme specifično pogojenost, ki je opisana v tako imenovanem pismu o nameri posamezne države, ki vsebuje memorandum gospodarske in finančne politike. Poenostavljeno povedano se država za prejem posojila zaveže k sprejetju določenih

gospodarskih in finančnih ukrepov. Država lahko prejme do 145 % svoje kvote v MDS na letni ravni in skupaj ne več kot 435 % svoje kvote v trajanju celotnega programa. Za posamezne primere se po temeljiti preučitvi ta prag lahko tudi poveča, o čemer odloči Izvršni svet MDS.

Odplačevanje posojila se izvede v roku 3,25 do 5 let od izplačila, kar pomeni, da je vsako izplačilo odplačano v osmih enakih kvartalnih obrokih, ki se začno vsak po 3,25 leta od izplačila posameznega obroka (MDS 2016e).

3.2.1.2 FCL- Prilagodljiva kreditna linija (*Flexible credit line*)

FCL so namenjena državam z močnimi temelji, politiko in zgodovino implementacij določenih politik. FCL aranžmaji se odobrijo na prošnjo držav, ko le te izpolnjujejo kvalifikacijske kriterije. Trajanje posojila je med enim letom in dvema leti z vmesnim pregledom. Posojilo se izvede v enkratnem znesku in ni fazno, kot denimo SBA, ter obenem ni vezano na pogoje za implementacijo določenih politik, saj so države prejemnice ponavadi kvalificirane kot države z implementirano ustrezno makroekonomsko politiko. Odplačilni rok je identičen kot pri SBA (MDS 2016f).

3.2.1.3 PLL- Preventivna in likvidnostna linija (*Precautionary and Liquidity line*)

PLL so namenjeni državam z zdravimi temelji in zgodovino uspešnih implementacij gospodarskih politik. Države, ki se kvalificirajo za PLL, se soočajo z zmerno ranljivostjo in morda ne dosegajo FCL kvalifikacijskih standardov, vendar ne potrebujejo prilagoditev politik, ki jih denimo zahteva SBA. Trajanje teh posojil je šest mesecev, oziroma so lahko tudi s trajanjem med enim in dvema leti. Letna do dvoletna posojila se pregleduje polletno. Šestmesečna posojila pa so denimo omejena na 125 % kvote, vendar se ta meja lahko premakne na 250 % v izjemnih pogojih, kadar je plačilna bilanca prizadeta zaradi zunanjih dejavnikov, kot je povečan regionalni oziroma globalni stres. Letni do dvoletni PLL-ji so omejeni na letni ravni na 250 % kvote in skupno torej do na največ 500 % kvote. Odplačilna doba je enaka kot pri SBA (MDS 2016g).

3.2.1.4 EFF- Instrument razširjenjega financiranja (*Extended Fund Facility*)

EFF so namenjeni za reševanje srednje in dolgoročnih težav v plačilni bilanci držav, ki zahtevajo temeljite gospodarske reforme. Ročnost teh posojil oziroma programov je daljša kot pri SBA in znaša do štiri leta prejemanja sredstev, prav zaradi težnje po temeljitejših reformah

gospodarstva. Odplačilna doba pa znaša med štirimi leti in pol ter desetimi leti. Omjitev glede višine kvot je enaka kot pri SBA (MDS 2016h).

3.2.1.5 RFI – Takojšnji finančni instrumenti (*Rapid Financing instruments*)

RFI so bili uvedeni kot nadomestilo za politike nujne pomoči. Omogočajo takojšno finančno pomoč z omejeno pogojenostjo vsem državam, ki se soočajo z urgentno plačilnobilančno potrebo. Sredstva so na letni ravni omejena na 37,5 % kvote, skupni prag pa znaša 75 % kvote za celoten program (MDS 2016i).

3.2.2 Koncesijska posojila

Koncesijska posojila so posojila dana pod pogoji, ki so za kreditojemalca ugodnejši od komercialnih pogojev, bodisi glede dospelosti kredita, obrestne mere ali zamika pri začetku servisiranja glavnice. Namenjena so državam z nizkimi prihodki v programu PRGT (Sklad za zmanjševanje revščine in pospeševanje rasti) in so bila reformirana leta 2010 ter izboljšana leta 2013 z željo, da bi finančna pomoč sklada bila fleksibilnejša in umerjena v dejanske potrebe teh držav (MDS 2016j). Normativi teh programov so bili vzporedeni s potrebami rastoče produktivnosti, trgovine in kapitalskih tokov. Obrestna mera se revidira vsaki dve leti, le ta trenutno znaša nič odstotkov do konca leta 2016. Vrste teh posojil so (prav tam):.

3.2.2.1 ECF – Instrument razširjenega kreditiranja (*Extended credit facility*)

ECF-i so orodje za srednjeročno pomoč državam z nizkimi prihodki, ki se soočajo z dolgotrajnimi plačilnobilančnimi težavami. Financiranje po teh programih ima ničelno obrestno mero s prehodnim obdobjem petih let in pol in končno zapadlostjo desetih let.

3.2.2.2 SCF – Standby kreditni instrumenti (*Standby credit facility*)

SCF omogoča finančno pomoč revnim državam s krakokročno oziroma potencialno plačilnobilančno potrebo, omogoči se ga tudi kot preventivni program. Obrestna mera je trenutno nič odstotna s prehodnim obdobjem štirih let in končno zapadlostjo osmih let.

3.2.2.3 RCF – Takojšnji kreditni instrumenti (*Rapid credit facility*)

RCF omogoča takojšnjo finančno pomoč z omejeno pogojenostjo državam z nizkimi prihodki, katere se soočajo z urgentno plačilnobilančno potrebo. Trenutna obrestna mera je nič odstotna s prehodnim obdobjem petih let in pol ter končno zapadlostjo desetih let.

3.3 Skupina Svetovne banke (World Bank Group)

Skupina svetovne banke je, kot že rečeno, sestavljena iz petih entitet, in sicer

- Mednarodne banke za obnovo in razvoj (International Bank for Reconstruction and Development ali IBRD),
- Mednarodnega združenja za razvoj (International Development Association ali IDA),
- Mednarodne finančne korporacije (International Finance Corporation ali IFC),
- Multilateralne agencije za investicijske garancije (Multilateral Investment Guarantee Agency ali MIGA) ter
- Mednarodnega centra za reševanje investicijskih sporov (International Centre for Settlement of Investment Disputes ali ICSID).

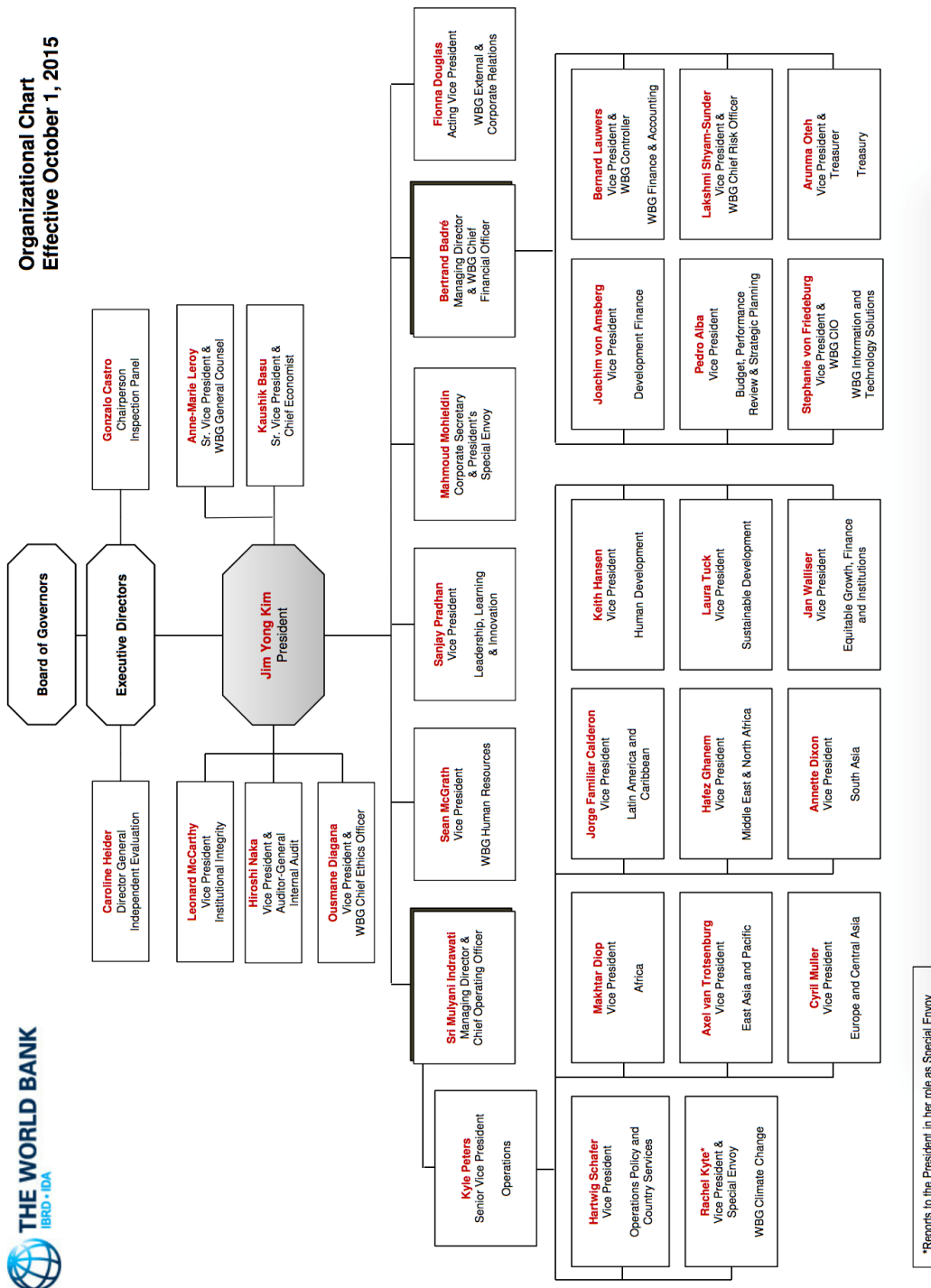
Slika 3.3: Organigram Skupine svetovne banke

Vir: DFC (2010).

3.3.1 Mednarodna banka za obnovo in razvoj (International Bank for Reconstruction and Development ali IBRD)

Slika 3.4: Organizacijska struktura IBRD

Vir: SB (2015).

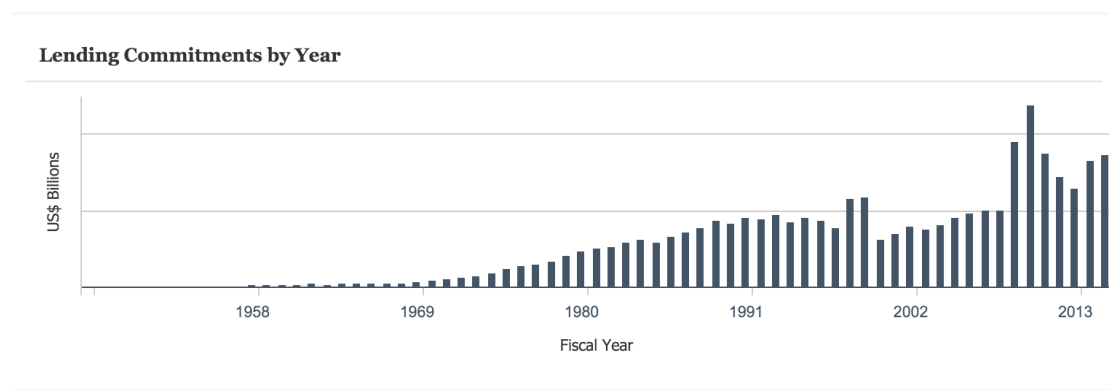
IBRD kot institucija znotraj Svetovne banke nudi posojila državam v razvoju, obenem pa deluje tudi kot največja zbirateljica finančnih sredstev iz različnih finančnih virov. Svoj kapital si izposoja na mednarodnih kapitalskih trgih. Sedež IBRD je v Washingtonu, institucija pa je bila ustanovljena leta 1944 z namenom financiranja obnove in rekonstrukcije povojne Evrope. Znotraj IBRD sodeluje 188 držav, katerih glasovalne pravice so določene na podlagi vloženih denarnih oziroma kapitaliskih sredstev.

Glavnina naložb v DVR se nanaša na financiranje v izboljšave (SB 2014). :

- transporta in infrastrukture,
- izobraževanja,
- okoljevarstvene ozaveščenosti,
- energijskih investicij oziroma povečevanje le teh,
- zdravstva,
- dostopa do pitne vode in hrane ter sanitarnih pogojev.

Poleg, kot že rečeno, prispevkov držav, ki so delničarke IBRD, se sama institucija financira tudi s posli na finančnih trgih.⁴ Finančni instrumenti, katere uporablja, so fleksibilna oziroma prilagodljiva posojila glede na obrestno mero, jamstva, garancije za tveganja in finančni derivativi. V letu 2011 je banka zaključila 132 projektov v skupni vrednosti 26.7 milijard ameriških dolarjev investicij.

Slika 3.5: Posojila IBRD skozi leta v mrd. USD

Vir: SB (2015).

⁴ Za primerjavo: IBRD je leta 2011 z izdajo obveznic zbrala 29 milijard ameriških dolarjev v 26 različnih valutah (The world bank Annual Report 2011: Year in review, 27.11.2015).

3.3.2 Način delovanja in glavna telesa IBRD

IBRD upravlja svet guvernerjev, ki se sestaja na letni ravni, sestavljajo pa ga guvernerji in njihovi namestniki iz posameznih držav članic. Vloga guvernerja je ponavadi zaupana ministrom za finance, guvernerjem centralnih bank ali višjim uradnikom podobnega ranga. Svet guvernerjev ima danes 189 članov, kolikor je tudi držav članic (prav tam).

Glavnino dnevno relevantnih zadev Svet guvernerjev delegira operativnemu telesu, ki se imenuje Svet direktorjev, katerega sestavlja 25 izvršnih direktorjev, od katerih je 5 imenovanih, 20 pa voljenih. Izvršnim direktorjem predseduje predsednik skupine Svetovne banke. Danes to funkcijo opravlja Jim Yong Kim, ki je funkcijo prevzel prvega julija 2012. Predsednik ZDA, Barack Obama ga je dne 23. 3. 2012 nominiral za predsednika Svetovne banke, banka pa je nominacijo potrdila z njegovo izvolitvijo dne 16. 4. 2012. Kot zanimivost velja omeniti, da je Dr. Jim Yong prvi predsednik Svetovne banke, ki ne prihaja bodisi iz političnega oziroma bančnega sektorja (SB 2016b).

Svetovna banka, torej skupaj, IBRD in IDA, nudita finančne storitve in strateško koordinacijo in informacijske storitve državam prejemnicam pomoči. Za prejem pomoči mora država izpolniti določene pogoje, pri čemer je pogoj tudi članstvo pri Mednarodnem denarnem skladu. Temeljna funkcija oziroma storitev, ki jo banka zagotavlja, je odpravljanje revščine v svetu. Pri tem banka uporablja različne vire, obenem pa nudi in zagotavlja visoko raven znanja, ki ga posreduje visoko usposobljen kader. Banka danes zaposluje okoli 12.000 ljudi v več kot 120 pisarnah širom sveta (SB 2016c).

Države članice se delijo na države prejemnice in države donatorke. V prvi skupini držav se nahajajo predvsem DVR, ter različne tranzicijske države. Storitve ki jih te države najpogosteje uporabljajo so:

- posojila
- tehnična pomoč
- garancije
- donacije

Druga skupina držav, donatorke, oziroma razvite države, ki v banko vplačujejo sredstva, posojil ne morejo pridobiti, lahko pa zaprosijo za plačljive storitve, kot je denimo tehnična pomoč za reševanje konkretnih težav oziroma pomoč pri preoblikovanju oziroma usklajevanju zakonskih okvirov. Slovenija je postala članica Svetovne banke na podlagi Zakona o članstvu Republike Slovenije v Mednarodni banki za obnovo in razvoj, Mednarodni finančni korporaciji, Mednarodni zvezi za razvoj in Mednarodni agenciji za zavarovanje investicij dne 25. februarja 1993⁵. Delež Slovenije v IBRD znaša 0.10 %. ZDA imajo v IBRD 384.360 glasov, kar predstavlja 16,54 % vseh glasov, obenem pa je njihov prispevek, merjen v vrednosti USD iz leta 1944, 38,3678 milijard USD, kar znaša 17,48 % vseh sredstev IBRD (SB 2016č).

3.3.3 Mednarodno zveza za razvoj (International Development Association - IDA)

MZR je bila ustanovljena leta 1960 za nudenje pomoči najrevnejšim državam, ki ne morejo izpolniti niti pogojev za pridobitev posojila IBRD. Zvezo nadzoruje 173 članic, njen namen pa je zmanjševanje revščine z zagotavljanjem posojil in donacijami za programe, ki pospešujejo gospodarsko rast, zmanjšujejo neenakosti in izboljšujejo bivalne pogoje ljudi. Kot že rečeno, si IDA deli osebje in izpostavo z IBRD. IDA uradno nudi največjo pomoč za 77 svetovno najrevnejših držav, od katerih jih je kar 39 v Afriki in je obenem največji vir donacij za osnovne socialne storitve v teh državah.

IDA posojila nudi pod koncesijskimi pogoji, kar pomeni, da imajo nično ali zelo nizko obrestno mero, obdobje odplačila pa se razteza med 25 in 40 leti. V fiskalnem letu, ki se je končalo tridesetega junija 2015, je IDA namenila skupno devetnajst milijard ameriških dolarjev. Od pričetka svojega delovanja pa je IDA v celoti 112 državam namenila kar 312 milijard ameriških dolarjev (SB 2016d). Nadzor nad IDA vrši 173 držav delničark, ki sestavljajo Svet guvernerjev, vsakodnevne zadolžitve pa opravlja operativno osebje, vlade in izvajalske agencije. Medtem, ko IBRD večino svojih sredstev zbere na svetovnih finančnih trgih, IDA na drugi strani svoja sredstva pridobi iz donacij držav članic. Donatorji se v ta namen dobijo vsake tri leta za vsakokratno dopolnitev strategije upravljanja s temi sredstvi.

⁵ Zakon o članstvu Republike Slovenije v Mednarodni banki za obnovo in razvoj, Mednarodni finančni korporaciji, Mednarodnem združenju za razvoj in Mednarodni agenciji za zavarovanje investicij (Uradni list RS, št. 10/93).

Države, ki želijo prejeti IDA sredstva, morajo ustrezati sledečim dvem kriterijem (prav tam, 7).:

- relativna revščina kot BDP na prebivalca mora biti pod pragom, ki je v letu 2015 znašal 1215 USD;
- nezadostna kreditna sposobnost za izposojlo denarja po tržnih pogojih.

Iz omenjenega je razvidno, da so sredstva IDA res namenjena najrevnejšim državam, trenutno je takih držav, ki so upravičene do sredstev 77 (prav tam, 9-11). ZDA imajo v IDA 2,707,023 glasov, kar znaša 10,38 % vseh glasov (SB 2016e).

3.3.4 Mednarodna finančna korporacija (International Finance corporation - IFC)

IFC je največja svetovna razvojna institucija s fokusom na pomoči privatnemu sektorju v državah v razvoju. Nudi tako finančne vire kakor tudi tehnično ekspertizo državam za premagovanje finančnih, operacijskih oziroma izvedbenih in političnih izzivov, kar pomeni, da je direktni investitor v zasebni sektor v državah prejemnicah. Med prejemnike posojil lahko štejemo nemško podjetje Siemens, ki je denimo prejelo posojilo za odprtje podružnice v Braziliji leta 1957, korejski LG Electronics, ki je prejemale posojila vse od leta 1974 do 1998 kot pomoč za preboj na tuje trge (SB 2016f).

S svojim delom je IFC pričel v letu 1956 pod tedanjim izvršnim direktorjem Robertom Garnerjem, današnji izvršni direktor je Francoz Philippe le Houverou, ki je funkcijo zasedel marca leta 2016. Kljub temu, da je IFC sicer ločena pravna entiteta z lastnim statutom (*Articles of Agreement*), kapitalom, finančno strukturo in vodstvom, pa je predsednik Skupine svetovne banke tudi predsednik IFC. IFC ima 184 članic, ki so dejanske lastnice oziroma delničarke in preko Sveta guvernerjev in Sveta direktorjev vodijo njene programe.

Svet guvernerjev, ki upravlja IFC, je identičen kot v IBRD. Volilna moč se meri v delniškem kapitalu, ki ga predstavlja posamezni direktor. ZDA denimo imajo v IFC 570.199 glasov, kar znaša 20,99 % vseh glasov, kljub temu, da prispevajo v IFC 569,379 mio USD, kar znaša 22,19 % vseh prispevkov, kar dejansko pomeni, da imajo relativno gledano na svoj vložek manjše število glasov, kot bi ga lahko imele, v kolikor bi vložek v celoti odražal težo glasovalnih pravic (SB 2016g). Tudi Svet direktorjev si IFC deli z IBRD.

3.3.5 Multilateralna agencije za investicijske garancije (Multilateral Investment Guarantee Agency ali MIGA)

Ideja za ustanovitev take agencije sicer sega že v davno leto 1948, pa vendarle do septembra 1985 takšna ideja ni zaživela. 12. aprila 1988 je mednarodna konvencija ustanovila MIGA kot agencijo, ki promovira, pospešuje in zagotavlja tuje neposredne investicije (TNI) v države v razvoju za pomoč pri pospeševanju gospodarske rasti, zmanjševanju revščine in izboljševanju življenjskega standarda ljudi in kot članico Skupine svetovne banke. Članstvo je bilo odprto vsem IBRD članicam, pričela pa je svoje delovanje z 1 milijardo USD kapitala ter 29 ustanovnimi članicami.

Za namen doseganja ciljev združuje vlagatelje in zasebne zavarovalnice v težkih operativnih okoljih s fokusom na državah, ki so upravičene do IDA pomoči, torej najrevnejše države, konfliktna okolja, transformacijske projekte, energetske učinkovitost in klimatske spremembe. MIGA tako nudi garancije za zavarovanje pred političnimi tveganji za zasebni sektor investitorjev in posojevalcev. Od začetka izdajanja garancij leta 1988 je MIGA izdala za več kot 28 milijard zavarovanj za politična tveganja za projekte v najrazličnejših sektorjih gospodarstva (SB 2016h).

Struktura MIGA sovпада s strukturo SB in ji tako predseduje oziroma jo predstavljata svet guvernerjev in svet direktorjev. Glasovalna moč je tako kakor v ostalih strukturah Skupine svetovne banke odvisna od deleža kapitala, ki ga zastopa posamični direktor. ZDA denimo imajo v MIGA 325,64 milijonov SDR, kar predstavlja 18,36 % vseh SDR. Na podlagi svojega vožka pa imajo 32.790 glasov, kar pa predstavlja le 15,02 % vseh glasov (SB 2016i). Kot zanimivost dodajam, da MIGA sodeluje z mnogimi lokalnimi partnerji, v Sloveniji je to denimo Slovenska izvozna in razvojna banka (SID 2016).

3.3.6 Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov (International Centre for Settlement of Investment Disputes ali ICSID).

ICSID sestoji iz administrativnega sveta in sekretarijata. Vsaka država članica ICSID ima en sedež v administrativnem svetu. Delo sveta je vezano na organizacijske stvari, povezane z institucionalnim okvirom ICSID.

Predsednik skupine svetovne banke je predstojnik administrativnega sveta, vendar nima glasovalnih pravic, lahko pa sodeluje in vodi srečanja sveta. Svet nima nikakršne funkcije pri reševanju konkretnih zadev, njegove funkcije pa so (SB 2016j).:

- sprejemanje administrativnih in finančnih predpisov centra,
- sprejemanje pravil postopka za primere, katere rešuje ICSID,
- odobritev sporazumov za uporabo storitev Skupine svetovne banke,
- izvolitev generalnega sekretarja ICSID in njegovega namestnika,
- sprejem letnih poročil in proračuna centra.

Vsaka država ima v administrativnem svetu en glas in v samem svetu za razliko od ostalih institucij ni tako imenovanega ponderiranega glasovanja (*weighted voting*). Večina odločitev se sprejema z navadno večino, kljub temu pa je za sprejem proceduralnih pravil in letni proračun potrebna dvotretinjska večina. Amandmaji h konvenciji ICSID zahtevajo odobritev vseh držav članic (prav tam).

Sekretariat sestavlja okvirno 70 uradnikov, ki upravljajo posamezne arbitraže in rešujejo konkretne spore. Vodi ga generalni sekretar, ki pravno predstavlja ICSID, je registrar srečanj ter glavni uradnik centra. Generalnemu sekretarju asistira pet vodij skupin, od katerih vsak vodi tri upravljalne skupine, in sicer skupino za institucionalne odnose, skupino za splošno administracijo ter finančno upravljalno skupino. Uradni jeziki ICSID sekretariata so angleščina, francoščina in španščina, na podlagi česar so večinsko tudi urejene skupine, kljub temu pa sekretariat zmora komunikacijo v več kot petindvajsetih jezikih. Glavne funkcije sekretariata so pomoč v reševanju sporov, pri čemer se ločijo ICSID primeri sporov med investitorjem in državo, kjer ICSID sodeluje v vseh fazah procesa ter spori, ki niso neposredno spori pred ICSID, kjer sekretariat rešuje spore med državami ali med investitorjem in državo po drugih pravilih, ki niso lastna ICSID (SB 2016k). Le to vključuje reševanje sporov po UNICTRAL arbitražanih pravilih in ostalimi *ad hoc* določili sporov med strankami. V takšnih sporih sekretariat kot telo nudi procesni okvir za reševanje sporov (Broches 1995).

3.4. Posojila Svetovne banke

Prav tako, kakor je diverzificirana posojilna struktura MDS, je tudi prek Skupine svetovne banke na voljo več vrst posojil. Med takšne uvrščamo:

3.4.1 Financiranje investicijskih projektov (Investment project financing - IPF)

Program omogoča posojilo IBRD, IDA kredit oziroma donacijo odvisno od stopnje revščine države, pri čemer so IDA krediti namenjeni revnejši državam in garancijsko financiranje vladam držav za aktivnosti, ki kreirajo fizično in socialno infrastrukturo, potrebno za zmanjševanje revščine in za zagotavljanje trajnostnega razvoja. Uporablja se ga v vseh sektorjih s poudarkom na razvoju infrastrukture, človeških virov, kmetijstva in v sektorju javne uprave. Poleg zagotavljanja financ IPF programi nudijo tudi prenos znanja in tehnične pomoči v obliki analitičnega dela v konceptnih fazah priprave programa. Dne 4. 8. 2016 je bili sprejet nov okoljski in socialni okvir za zaščito ljudi in okolja v investicijskih projektih, katerim so namenjene finance predvsem v luči večje transparentnosti, nediskriminacije in preprečitve socialnega izključevanja (SB 2016l).

3.4.2 Financiranje razvojnih politik (Development policy financing - DPF)

Program omogoča posojila IBRD, IDA kredit oziroma donacijo in garancijsko proračunsko podporo vladam ali političnim entitetam za programe političnih in insitucionalnih ukrepov za doseganje uravnotežene rasti in za zmanjševanje oziroma odpravljanje revščine. Takšna sredstva se denimo namenjajo za izboljšanje javnih financ, izboljšave investicijske klime. Bančna uporaba DPF je določena v kontekstu okvirja partnerstva države (Country partnership framework - CPF), kjer se določijo razvojni kriteriji, katere mora država doseči. Sredstva na podlagi CPF so dodeljena na podlagi (prav tam):

- Zagotavljanja ustreznega makroekonomskega okvira, ki ga določi banka s pomočjo MDS;
- Ustreznosti implementacij reformnega programa;
- Uresničitve ključnih političnih in institucionalnih zahtev banke.

Operativno mora država za sprejem v program oziroma odobritev le tega sprejeti določene predhodne odločitve, ki predstavljajo pravne zaveze v posameznem sporazumu, preden lahko prejme sredstva.

3.4.3 Financiranje po programu za rezultate (Program-for-results Financing)

Program povezuje izplačila sredstev konkretno za doseganje nekih jasnih rezultatov, ki omogočajo državam prejemnicam izboljšati razvojne programe prek okrepitve določenih lastnih institucij. Banka se v sam razvoj institucionalnih okvirjev ne vmešava, saj naj bi države po tem programu cilje dosegle z lastnimi že razvitimi institucijami. Ta vrsta

financiranja se od predhodnih dveh razlikuje prav po tem, da naj bi država prejemnica že sama imela razvit nek institucionalni okvir oziroma neko specifično agencijo, pri čemer pa sredstva prejme le za doseganja ciljev teh institucij oziroma agencij. Dejansko financiranje po tem programu pomeni manjše vmešavanje Banke v razvojne cilje. Država ima preko svojih institucij že jasno oblikovanje programe in cilje, ki jih je v naprej sama definirala (SB 2016m).

Poleg osnovnih treh programov pa banka omogoča tudi sledeče možnosti.

3.4.4 Skrbniški sklad in donacije

Donacije in skrbniški sklad omogočajo povečanje aktivnosti zlasti v občutljivih in krizno prizadetih situacijah. Banki omogočijo nudenje podpore, ko je možnost posojil omejena. Namenjena sta tudi takojšnjemu odzivu na naravne katastrofe. Programi se pogosto uporabljajo za zbiranje sredstev v nevladnem in privatnem sektorju in povezovanju le teh. Programi služijo kot alternativa IDA in IBRD financiranju. Oddelek za skrbniški sklad in partnerstva (The trust fund and partnership department - DFPTF) služi tudi kot skrbnik velikih mednarodnih oziroma globalnih skladov, poznanih pod imenom Finančno posredniški skladi (Financial intermediary funds oziroma krajše FIF). DFPTF je dejansko skrbnik več kakor dvajset mednarodnim skladom, ki jih upravlja banka, med drugim denimo Mednarodni sklad za boj proti AIDS-u, tuberkulozi in malariji, Klimatsko investicijski sklad (Climate Investment fund) in GEF sklad (Global environment facility) (SB 2016n).

3.4.5 Opcije zasebnega sektorja

Opcije omogočajo financiranje, neposredne naložbe in garancije, ki jih omogočata MIGA in IFC. IFC sredstva so namenjena vlaganju v infrastrukturo, proizvodnjo, razvoj kmetijstva, storitvenega sektorja in finančnih trgov. Sredstva so namenjena zasebnim podjetjem za lažji dostop in vstop na tuje in domače kapitalske trge v obliki posojil, kapitalskih naložb, financiranja oskrbovalnih verig, sindiciranih posojil (posojila večih bank posojilojemalcem pod pogoji, ki veljajo za medbančna posojila), tveganega kapitala (*venture capital*) in skrbnega pregleda (*due diligence*) (SB 2016o).

3.4.6 Prilagojene opcije in upravljanje s tveganji

Med te programe spadajo (SB 2016p):

- Fleksibilna posojila IBRD. Ta vrsta posojil so taka, pri katerih imajo posojilojemalci koristi predvsem od dolge stopnje ročnosti (do 35 let), transparentne cene osnovane na

LIBORju, vgrajenih špekulativnih produktov za izogib finančnim rizikom v času trajanja posojila. Hkrati pa imajo možnost prilagoditi sistem odplačevanja glede na potrebe projekta ali upravljanja z dolgom.

- Posojila v lokalni valuti, ki posojilojemalcem omogočajo dostop do lokalne valute pri vsakem izplačilu v času trajanja posojila. S tem se za posojilojemalca zmanjša izpostavljenost valutnim tveganjem, ker ni odvisen od razmerja med lokalno valuto in ameriškim dolarjem.
- Posojila regijam, katera omogoča bodisi IBRD financiranje z državnim jamstvom pod istimi pogoji kot bi posojilo prejela država ali pa financiranje brez državnega jamstva pod komercialnimi pogoji na podlagi IFC regionalnih programov.
- Pogojno financiranje (*Contingent financing*), ki je tip financiranja, ki prejemniku daje možnost odstopa od posojila, v kolikor se nek določen pogoj ne izpolni, obenem pa je na podlagi posojilne zaveze dolžan plačati neko pogodbeno kazen. Pogoji so podobni kot pri fleksibilnih posojilih IBRD.

4 KRITIČNA ANALIZA DOSEDANJIH ŠTUDIJ DAJANJA POSOJIL MDS IN SB

V prvem podpoglavju bom analiziral dosedanje študije dajanja posojil MDS in skušal kritično ovrednotiti najbolj pereč problem, to je pogojenost (*conditionality*), preko katere se za pogoji dodeljevanja posojil povsem iracionalno zaostrujejo in celo preko usklajenih kriterijev pogojevanja MDS in SB čestokrat vodijo da okrnitve dostopa držav do mednarodnih financ. Vpliv, ki ga ZDA imajo pri tem kot največji kontributor sredstev v MDS in SB, se širi na več ravneh; denimo vplivanje na glasovanje v generalni skupščini OZN, vplivanje na glasovanje v varnostnem svetu OZN, vplivanje na določanje kriterijev glede same pogojenosti, ki zahteva strukturne, finančne in gospodarske reforme držav. Vpliv ZDA, ki pa morda ni toliko merljiv v MDS in SB, pa je neformalni vpliv na organizacije.

4.1 Teoretični okvirji analize posojil MDS

Na področju preučevanja ameriških interesov pri delovanju MDS so analize in študije praktično oprte na dve temeljni študiji, in sicer Thackerjevo študijo iz leta 1999 z naslovom *The high politics of IMF lending* ter študijo Barro in Lee, *IMF Programs: Who is chosen and What are the Effects* (2003).

Thacker (1999, 38-75) že v uvodu svoje analize vrednostno opredeli, da je Mednarodni denarni sklad v osemdesetih letih postal posojilodajlec, h kateremu se posojilojemalke zatečejo, ko nimajo več drugih opcij. Sklad celo poimenuje "lender of last resort" za vlade držav v razvoju, ki so bile odrezane iz zasebnih trgovinskih posojil in se hkrati soočajo z destabilizirajočimi neravnotežji v plačilih.

Thacker nadalje opredeli tudi troje razlogov, zakaj ima politika vpliv v MDS-u.

- Veliko študij je odkrilo zelo nizko raven posojilojemalčeve usklajenosti s pogojenostjo posojil sklada, kar je tehnično gledano predpogoj za odobritev posojila; na drugi strani pa sklad še vedno posoja tem problematičnim posojilojemalcem kljub temu, da so bili posojilni programi predhodno že prekinjeni zaradi neskladnosti. Takšna politika sklada je seveda zaskrbljujoča, saj je moč sklepati, da nadaljevanje posojil državam, ki ne izpolnjujejo kriterijev, katere bi morale izpolniti po prejetju posojil, vodi bolj v zaščito privatnih interesov bank, predvsem ameriških komercilanih bank, kot je bilo to denimo v primeru pritiska ZDA na sklad v osemdesetih letih, za podaljšanje kreditiranja Argentine, nadalje leta 1982, ko je Reagonova administracija izvajala pritiske na sklad za podaljšanje 3,9 milijardnega kredita Mehiki (Killick 1998 in Cohen 1985, 722). Kot tak primer omenimo še pritisk Clintonove administracije leta 1995, prav tako za pomoč Mehiki. Sklad je, kot ugotavljata avtorja, nudil večja posojila državam, ki so bile zadolžene pri ameriških poslovnih bankah kot ostalim državam. Takšno ugotovitev sta potrdila tudi Oatley in Yacke (Oatley in Yacke 2004).
- Vpliv je razviden iz dejstva, da vsaka država imenuje svojega predstavnika v izvršni svet sklada. Smith še jasneje opredeli, da je sklad politična institucija, saj so posamezniki politično imenovani na svoje funkcije (Smith 1984).
- Načini odločanja sklada so takšne narave, da so imele ZDA od aprila 1995, 17,83 % volilno moč (Thacker 1999, 41). Sistem ponderiranih večin, pojem, ki se je razvil prav v MDS in Svetovni banki, pa omogoča ZDA ohranjanje vpliva kljub relativnemu zniževanju glasovalne moči. Tako, denimo, je bila zahtevana 85 odstotna večina za najpomembnejše odločitve sklada, kar je že samo po sebi pomenilo, da so ZDA lahko imele veto na vsako tako odločitev. Tudi dejstvo, da je direktor sklada Evropejec, v realnosti pomeni, da deluje v skladu z ameriškimi interesi, nenazadnje je celo imenovan v postopku, v katerem imajo ZDA možnost veta.

Thacker v študiji izpostavi tudi ugotovitve projekta, ki sta ga izvajala Killick in Bird, povzel pa jih je Killick, ki pravi, da si je najmanj ena tretina od sedemnajstih držav zagotovila ugodne posojilne pogoje z intervencijo vplivnejših držav v skladu (Killick 1993). Stiles gre z ugotovitvami celo tako daleč, da v svojem delu dokaže, da je sklad le v enem od sedmih preučevanih primerov sprejel politično nevtralno odločitev oziroma tehnokratski pristop k dajanju posojil (Stiles 1991).

Thacker je za namen svoje študije razvil model, prek katerega je preučeval glasovanje držav prejemnic posojil v Združenih narodih na način, da je analiziral njihovo usklajenost z glasovanjem ZDA. Pri tem je prišel do ugotovitev, da je bilo stališče držav med hladno vojno izjemnega pomena za prejem posojila. Bolj kot so bile države naklonjene ZDA, lažje so prejele posojilo, oziroma specifičneje, bolj kot so se države umikale od sovjetskega bloka, lažje je bilo za njih pridobiti posojilo kljub temu, da so imele denimo komunistično preteklost (primer Romunije in Madžarske).

Thacker je sicer v študiji analiziral le dvoje tipov posojil, in sicer SBA in EFF (obe sta obliki nekoncesijskih posojilnih programov), ni pa vključil tako imenovanih SAF in ESAF (koncesivni obliki posojilnih programov, ki ju kasneje nadomesti PRGT) posojilnih programov, ker bi bile do njih upravičene le države z nizkimi prihodki. Obenem pa SAF in ESAF pomenita strukturne prilagoditve in ne toliko program gospodarske stabilizacije. Ugotovitve, do katerih je prišel so sledeče:

- Država, kateri je bil prekinjen predhodni program posojila pri MDS, se možnost za prejem novega posojila poveča za 0.41 oziroma za 41 odstotkov. Ta podatek je sicer dvorezen, saj kot pravi Bird, ima zahtevek za posojilo tako imenovani učinek doseganja praga, saj je verjetnost, da bo država, ki je že zaprosila za posojilo zaprosila tudi za nova posojila. Ker pa so države, katerim je bilo posojilo prekinjeno, že presegle ta prag, je verjetneje da ga prejmejo ponovno (Bird v Thacker 1999, 59).
- ZDA naj bi, kot pravi Thacker, nagrajevale zaveznike in kaznovale nasprotnike le od leta 1990, saj med hladno vojno, države zaveznikov niso nagrajevale, če se le ti s stališči res niso premikali bližje ameriškim.

Avtorja Robert J. Barro s Harvardske univerze in Jong-Wha Lee iz Korejske univerze na drugi strani polemizirata o tem, da so posojila sklada dejanska reakcija na gospodarske pogoje in obenem občutljiva na politično gospodarske variable. Posojila naj bi bila po njunem mnenju večja in pogostejša, kadar ima država večjo kvoto in več profesionalnega osebja v MDS-u ter kadar je država politično in gospodarsko bolj povezana z ZDA in ostalimi zahodnoevropskimi državami (Barro in Lee 2003). Avtorja obenem ugotavljata, da posojila Mednarodnega denarnega sklada znižujejo investicije v države prejemnice posojil, obenem pa povečujejo mednarodno odprtost držav prejemnic. Drugi učinek, ki ga imajo posojila, je zmanjšanje vladavine prava in nivoja demokracije in zaključujeta, da bi bilo za tipično državo prejemnico gospodarsko ugodneje, da ne bi vstopila v posojilne programe sklada.

V študiji avtorja ugotavljata, da je mnogo držav v razvoju prejelo finančno pomoč vsaj enkrat od leta 1970 z izjemo Bocvane, Iraka, Malezije in Kuvajta. Pri analizi in dokazovanju svojih trditev avtorja za merjenje vpliva posamezne države uporabljata njeno kvoto v skladu in število profesionalnega osebja, ki jih ima država v MDS. Za ugotavljanje teh povezav sta avtorja uporabljala volivne vzorce v OZN in širino oziroma domet bilateralnih tržnih povezav. Analiza generira instrumentalne variable, ki izolirajo učinek posojilnih programov na gospodarsko rast in ostale gospodarske in politične rezultate. Rezultati, ki so bili upoštevani, so (Barro in Lee 2003):

- investicije,
- inflacija,
- vladna potrošnja,
- mednarodna odprtost države,
- stanje demokracije,
- vladavina prava in
- bilanca tekočega računa.

Študija je pokazala, da ima večja udeležba v programih posojil negativen učinek na gospodarsko rast in nadalje, da večja posojila negativno vplivajo na investicije, obenem pa se gospodarstvo sicer bolj odpre, vendar pa kljub odpiranju gospodarstva ta učinek ne nadomesti gospodarske rasti.

Večja udeležba v posojilih naj bi imela manjši negativen efekt na stanje demokracije in vladavino prava, kar naj bi negativno vplivalo na gospodarsko rast. Omenjeno pomeni, da posojila v državah prejemnicah sprožijo korupcijo, in kljub dejstvu, da država sicer prejme denarna sredstva, le-to ne doprinese k njeni gospodarski rasti, saj se prav zaradi upada kazalca vladavine prava in stanja demokracije gospodarstvo negativno odzove, kar niti ni toliko paradoksalno, ugotavljata avtorja.

Zaključek, do katerega prihajam sam, oziroma ugotovitev, katero bi si drznil postaviti, je, da denar, katerega sledi izginejo skozi kanale vladne korpucije bolj koristi določenim pripadnikom vladne birokracije kot pa denimo samemu gospodarstvu. Razvoj specifičnega klientelizma na podlagi takšnih finančnih prilivov pa je, kot kaže študija, za državo bolj

negativen kot pozitiven. Postavi se vprašanje smiselnosti takšnih posojil, kakor že ugotavljata tudi avtorja.

Študija avtorjev vpliva posojil MDS na inflacijo v državi, vladno potrošnjo in bilanco tekočega računa ni ugotovila, oz. je ta vpliv nesignifikanten oziroma zanemarljiv, pri čemer osebno menim, da je ta podatek precej zanimiv. Po enostavni ekonomski logiki, pri katerem je enačba denarnega toka (Fisherjeva denarna enačba) enaka

$$M \cdot V = P \cdot T$$

pri čemer:

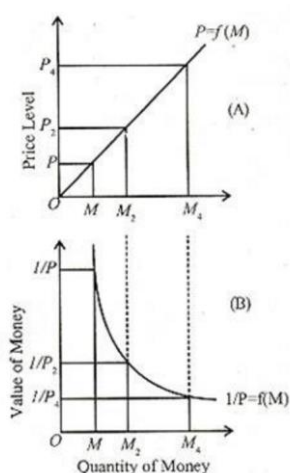
M označuje količino denarja v obtoku v določenem obdobju

V pomeni obtočno hitrost,

P je povprečna cena dobrin,

T predstavlja obseg transakcij v gospodarstvu za dobrine in storitve oziroma količina dobrin (pogosto označena tudi s Q -quantity),

Slika 4.1.: Fischerjeva denarna enačba

Vir: Chand (2015).

bi morale povečanje denarja v obtoku (torej variable M) bodisi zmanjšati obtočno hitrost le tega ali pa za ohranitev ravnotežja premosorazmerno povečati ceno dobrin oziroma njihovo količino. Kot nakazuje študija, pa vpliva na splošno porast nivoja cen (inflacijo) ni, kar je po mojem mnenju svojstven paradoks. Če dejanskega vpliva na variabla P ni moč potrditi, in sprejmemo postavko, da P ostane konstanta, povečanje M dejansko pomeni le zmanjšanje obtočne hitrosti bodisi, da le ta ostane nespremenjena, na trg vstopi večja količina dobrin, kar

pa zopet pomeni inflacijo. Edini možni zaključek je torej ob sprejetju predpostavke, da se P in $T(Q)$, glede na dejstvo, da ni bil dokazan vpliv na inflacijo, ne spremenita, pomeni, da mora povečanje M nujno voditi za ohranitev denarnega toka v zmanjšanje obtočne hitrosti denarja (V).

Takšen zaključek, do katerega prihajam na podlagi prenosa ugotovitev študije Barro in Lee v Fisherjevo enačbo denarnega toka, pa po mojem mnenju dobro korelira s predhodno ugotovitvijo študije, da dejanska posojila znižujejo raven demokratičnosti in vladavine prava zaradi posledične korupcije. Tukaj gre morda povleči vzporednico prav z dejstvom, da se obtočna hitrost denarja zmanjša, ker posledično vladna korupcija prek koruptivnih birokratov kanalizira denar posojil v zasebne namene. Hitrost kroženja denarja pa se zaradi kopičenja le teh v privatnih žepih korumpiranih uradnikov zmanjša, saj takšen denar v obtoku ne more krožiti z enako hitrostjo, ker ga je potrebno oprati, oziroma se uporabljajo instituti davčnih prevar oziroma utaj.

Zanimivo je tudi dejstvo, da študija ugotavlja ne le, da posojila nimajo vpliva na inflacijo, temveč ni vpliva tudi na vladno potrošnjo in bilanco tekočega računa. Pri čemer je edino smiselno vprašanje, ki se zastavlja: "*Kam gre ves ta denar?*"

Če sledimo ugotovitvi, da se vladna potrošnja ne poveča po prejemu posojil, niti se ne poveča bilanca tekočega računa, se vprašamo, kam je ves ta denar šel, če ne ravno za vladno potrošnjo, katere postavke so vidne v bilanci tekočega računa države. Sprašujem se, kakšne metodologije knjiženja in vrednotenja prejetih posojil se uporabljajo v državah prejemnicah, če takšni prilivi oziroma prejeta posojila nimajo nikakršnega vpliva na bilanco, ko pa nam že povsem enostavna računovodska logika pove, da je nek priliv oziroma konkretno posojilo potrebno v bilanci knjižiti tako na aktivno kot pasivno stran po tako imenovanem principu dvojnega knjigovodstva. Na eni strani se povečajo denarna (osnovna) sredstva in na drugi strani se jasno povečajo obveznosti do posojilodajalca (v računovodskem smislu, do virov sredstev, torej sklada). In paradoks študije je po mojem mnenju ravno v tem, da ne ugotovi nikakršnega vpliva na samo bilanco tekočega računa, kamor se takšna posojila knjižijo, kar je gotovo kontradiktorno. Ni namreč moč slediti logiki, da nek priliv, v konkretnem primeru posojilo, ne bi imelo vpliva na bilanco tekočega računa. Še bolj abotno pa je po mojem mnenju trditi, da tak priliv nima vpliva na vladno potrošnjo, saj vendar vlada države prejemnice troši prejeti denar, oziroma ga mora namensko investirati oz porabiti.

Edina alternativa, ki se ponuja v razmišljanju in logika, s katero bi lahko zasledovali, da takšna posojila nimajo vpliva na ti dve komponenti, je, da dejanski posojilodajalec ne daje posojil državi in dejansko *de facto* ne gre za posojila državi, temveč tak denar investira v privatni sektor in postaja lastnik opredmetenih osnovnih sredstev v državi prejemnici, vendar lastnik takšnih opredmetenih osnovnih sredstev ni država, temveč zasebni sektor, kar je verjetno precej bližje resnici.

Ugotovitve študije kažejo tudi, da naj bi MDS posojila sicer nižala investicije na eni strani, po drugi strani pa naj bi bil njihov vpliv viden tudi v povečanju odprtosti samega nacionalnega gospodarstva. Zanimivo je, denimo, dejstvo, da so skoraj vse DVR prejele finančno pomoč vsaj enkrat od leta 1970, razen Botswane, Iraka, Malezije in Kuvajta. Če se opredelim tudi glede te konkretne ugotovitve, izjemno težko spregledam dejstvo, da se investicije zmanjšajo. Po prejetju denarja je edina logika, da se investicije povečajo, kar pa se v konkretnem primeru ne zgodi, saj prihaja do tega, da posojila dejansko niso posojila temveč posledično postanejo nakupi oziroma odkupi lokalne infrastrukture, ki s posojili menja lastnike. Z dejstvom, ko MDS postane investitor, pa je logičen agregaten učinek, da se investicije zmanjšajo, saj država ne investira več, ker se je spremenil lastnik infrastrukture. Tuji lastnik in njegove investicije pa seveda niso zajete v denarnih oziroma finančnih tokih gospodarstva.

Slika 4.1: Grafični prikaz držav prejemnic posojil

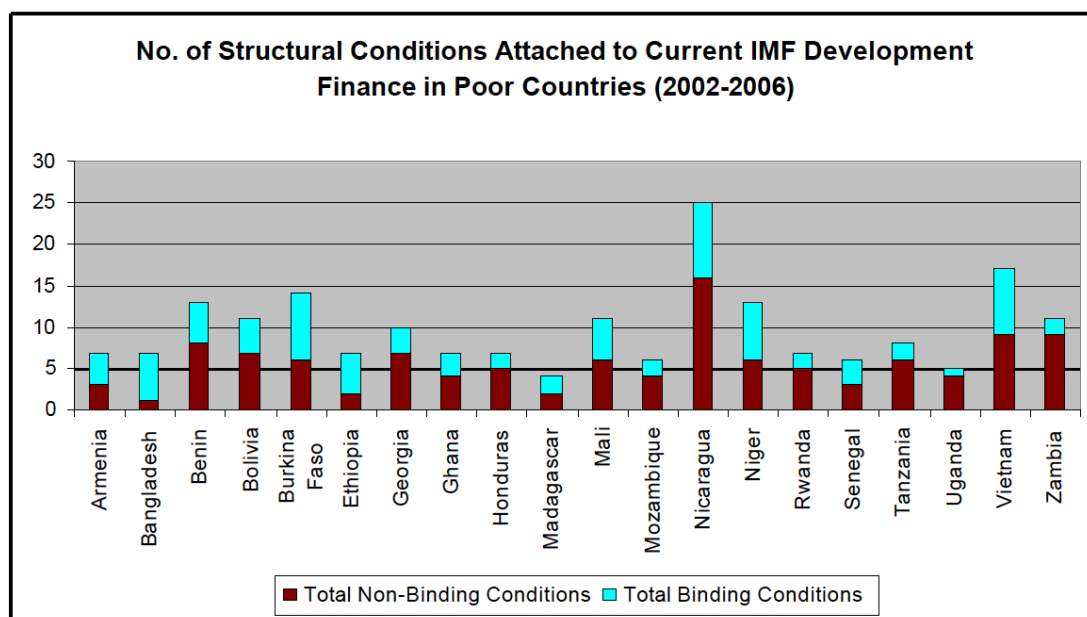
Vir: MDS (2016k).

Kot je razvidno iz Slike 4.1, je večina prejemnic koncesijskih posojil iz vrst držav z nizkimi prihodki (označeno z oranžno barvo), evropske države na drugi strani pa so prejemnice nekoncesijskih posojil (označeno z zeleno in vijolično barvo). Pri izbiri posojilnega programa države skladu pošljejo tako imenovano pismo o nameri, ki vsebuje oceno trenutnega stanja v gospodarstvu in namen vstopa v posojilni program ter način odplačila samega posojila. Takšno pismo nato preuči izvršni svet, poda morebitne pripombe in predloge ter z državo uskladi pogoje vstopa v sam program. Glede na dejstvo, da je potrebna 85 % večina za odobritev posameznega kredita, le to pomeni, da ZDA, glede na dejstvo, da imajo več kot 15 % glasov, same odločijo, katera država bo prejemnica posojila oziroma imajo veto na vsak predlog, ne glede na to, ali bi ga morebiti podprle vse ostale države članice. Ameriški veto pomeni, da država ne more pridobiti posojila, kar dejansko izjemno jasno nakazuje na to, da je MDS le podaljšana roka ameriške zunanje finančne politike.

Če torej povzamemo Thackerjevo študijo, lahko zaključimo, da se ameriški vpliv v MDS odraža preko tega, da z vzvodom dodeljevanja posojil vplivajo na glasovanje držav v generalni skupščini OZN o temah, ki so relevantne za ZDA. Bolj kot je država naklonjena stališčem ZDA, večjo možnost za pridobitev posojila v MDS ima in tudi to posojilo bo

predvidoma večje (Thacker, 1999). Slednje sta potrdila tudi Barro in Lee. Tudi, ugotovitev, da nestalne članice varnostnega sveta ZN v času članstva prejmejo več in višja denarna posojila v zameno za glasove v varnostnem svetu odraža le formalni vpliv ZDA (Kuziemko in Werker 2006). Če torej rečemo, da večina teorij analizira dejanski vpliv ZDA znotraj organizacij in opredelimo to kot formalni vpliv, pa je po mojem mnenju veliko pomembnejši neformalni vpliv ameriških interesov, ki se odraža v definiranju pogojenosti pri dodeljevanju samih posojil in samih zahtev po prestrukturiranju celih držav. Takega vpliva študije ne zajemajo, saj je težje dokazljiv, predvsem pa se pri tem pojavi vprašanje, čigav interes se preko definiranja pogojenosti zasleduje. Sklad je denimo v svojem poročilu sam ugotovil, da je v devetdesetih letih pri dodeljevanju posojil naraščalo število strukturnih pogojev (MDS 2005). Po pritisku skupin civilne iniciative je sklad pričel z omiljevanjem in omejevanjem števila strukturnih pogojev in v letu 2002 izdal nove napotke in usmeritve za opredeljevanje pogojenosti (MDS 2002), ki so nadomestile tiste iz leta 1979. Napotke iz leta 2002 je MDS v letu 2005 in 2008 revidiral, kjer so se pogoji dejansko zaostrovali, revizija iz leta 2010 je pomenila prekinitev performančnih kriterijev, zadnja revizija iz leta 2014 pa je predvidela tudi dopolnitev pogojev z napotki glede makrosocialnih dejavnikov, kot sta, denimo, zaposlitev in gospodarska rast (MDS 2014b, 3–6). Študija Eurodad, skupine 50 nevladnih organizacij iz 15 evropskih držav, je pokazala, da so bile države, ki so tekom posojilnega programa sklada povsem sledile zahtevam sklada, deležne manjšega števila pogojev pri dodelitvi naslednjih posojil (EURODAD, 2003). V naslednji študiji, ki jo je izvedel EURODAD, kjer je analiziral 20 držav pa ugotavlja, da je imelo 5 držav v posojilnih pogojih med leti 2002 in 2006 več kakor 11 strukturnih pogojev, kolikor je znašalo tudi poprečje dvajsetih držav. Med njimi tudi Nikaragva, kjer skoraj 50 % ljudi živi pod pragom revščine, ki je imela kar 25 strukturnih pogojev, od tega 17 zahtevkov reform javnega sektorja, predvsem javnih financ, 7 zahtevkov reform zasebnih financ in en privatizacijski zahtevek, da vlada odproda del v telekomunikacijskem podjetju Enitel (EURODAD, 2006, 19). Pri tem, denimo, lahko pomen in vpliv ameriškega interesa jasno dokažemo, če pogledamo današnje lastništvo podjetja ENITEL. Podjetje je prevzelo Mehiško podjetje Claro (SD 2013). Claro je v lasti mehiškega podjetja America Movil, katerega predsednik oziroma direktor je Carlos Slim, po Forbesovi lestvici četrti najbogatejši zemljan (Forbes 2016). Podjetje ima v ZDA kar 26 milijonov uporabnikov, in je v drugem četrtletju 2016 v ZDA ustvarilo 1.8 milijarde USD prihodkov, iz česar lahko sklepamo, da je eden izmed večjih vplačnikov v davčne blagajne (AM 2016).

Slika 4.2 Strukturni pogoji povezani s posojili MDS

Vir: EURODAD (2006,18).

Kot prikazuje slika 4.2., vidimo da je število strukturnih pogojev za države še vedno izjemno visoko, med drugim v Burkini Faso, kjer je kar 38 % otrok starih manj kot 5 let, podhranjenih, ki je imela 14 takšnih pogojev. Benin in Niger, denimo, imata trinajst pogojev. Kot vidimo, kljub uradni spremembi usmeritve MDS glede pogojenosti, število zahtevkov po strukturnih reformah dejansko narašča in ne pada (EURODAD 2006, 23). Večina teh strukturnih reform se nanaša na privatizacijo bančnega sektorja in energetike, kar prikazuje tudi slika 4.3, iz katere je razvidno, da je kar 9 od 11 držav podvrženo zahtevku privatizacije bančnega sektorja.

Tabela 4.3 Pogoji povezani s privatizacijo

**TABLE 5. Privatisation-related Conditions in Current
IMF Development Finance Lending**

Country	Loan Document Date	IMF Loan Document Name	Privatisation-related Conditions
Bangladesh	01/07/2005	Third review under the PRGF	Banking privatisation
Benin	01/08/2005	Request for a three year arrangement under the PRGF	Privatisation of Electricity, Telecoms; Ginneries. (cotton processing companies) and Port
Ethiopia	01/01/2005	Sixth review under the three year arrangement under the PRGF	Banking Privatisation
Ghana	01/08/2005	Third review under the PRGF	Banking and Energy Privatisation
Mali	01/04/2005	Sixth review under the Three year Arrangement under the PRGF	Banking, agriculture and telecoms privatisation:
Mozambique	01/02/2006	Third review under the three year arrangement under the PRGF	Energy privatisation
Nicaragua	01/11/2004	Fifth and Sixth reviews under the three year arrangement under the PRGF	Telecoms privatisation:
Senegal	01/05/2004	First review under the three year arrangement under the PRGF	Electricity and ground nut privatisation
Tanzania	01/08/2005	Fourth review under the three year arrangement under the PRGF	Banking privatisation
Uganda	01/02/2006	Sixth review under the three year arrangement under the PRGF	Banking privatisation
Vietnam	01/07/2002	Second Review under the three year arrangement under the PRGF	General SOE privatisation and banking reform

Vir: EURODAD (2006, 22).

Pogojenost posojil s strukturnimi spremembami pa kljub vsem uradnim priporočilom in napotkom MDS ne upada. Grčija je bila za posojilo v letu 2010 deležna 41 strukturnih pogojev, Ciper 37, Slonokoščena obala pa kar 82. Tudi povprečno število strukturnih pogojev se je povzpelo kar na 19,5, kar je precejšnja porast od števila, ki jo je v svoji študij iz leta 2006 ugotovil EURODAD (Griffiths in Todoulos 2014, 3–13).

Večplastnost ameriškega vpliva je vsaj po mojem mnenju na podlagi analize posojil MDS in njegovega delovanja v okviru hipoteze dokazana.

4.2 Teoretični okvirji posojil SB

Za razliko od študij posojil MDS je študij posojil SB precej manj in le nekaj takih, ki dejansko analizirajo ameriški vpliv pri dodeljevanju posojil. Fleck in Kilby sta denimo analizirala geografsko porazdelitev posojil SB v 110 držav med leti 1968 in 2002 (Fleck in Kilby 2005). Povezava, katero sta ugotovila, je, da država, ki uvozi več dobrin ZDA, prejme več sredstev SB. Prav tako naj bi prejemnice pomoči na podlagi bilateralnih sporazumov z ZDA prejele proporcionalno več sredstev SB kot države, katere niso udeležene v takih bilateralnih

posojilnih dogovorih. Ugotavljata pa, da se ta vpliv razlikuje glede na različne predsedniške administracije.

Kilby je nato analiziral še 97 držav, ki so prejele posojila za strukturne prilagoditve med leti 1984-2005 (Kilby 2008). V študiji analizira pogojenost strukturnih posojil SB, pri čemer se kot zanimivost izpostavi tudi dejstvo, da SB na projektni ravni podatke o posameznih posojilih ne razkriva, oziroma niso javno dostopni, zaradi česar je moral podatke o tem pridobiti prek OECD, kjer pa so navoljo le podatki po državah, namesto o konkretnih posojilih. Temeljna ugotovitev študije je, da pritisk ZDA izpodkopava vpeljavo pogojev SB oziroma zahtev po strukturnih reformah držav prejemnic. Državam, ki v generalni skupščini OZN glasujejo v skladu z interesi ZDA, pogojevanje posojil s strukturnimi reformami ni tako striktno kot državam, ki glasujejo drugače. Le te so deležne striktnega vsiljevanja strukturnih reform s strani SB (Kilby 2008, 18–20).

Kilby pa je v letu 2011 izvedel še dodatno študijo, kjer je analiziral čas, ki preteče od identifikacije projekta s strani osebja SB in odobritve projekta izvršnega direktorja SB. Torej, analiziral je dejansko ročnost odobravanja posojil, pri čemer pa je zopet naletel na oviro, to je dejstvo, da datumi pričetka identifikacije projektov v SB niso javno dostopni. Do približne ocene datumov pričetkov projektov je prišel prek verjetnostnih računov, na podlagi zaporednih števil projektov SB. Analiza je kljub temu pokazala, da so politični faktorji, ki vplivajo na skrajšanje trajanja samega postopka (Kilby 2011, 3–5):

- glasovanje države v Generalni skupščini OZN v skladu z interesi ZDA, vendar le pri strateško pomembnih zadevah za ZDA,
- zasedanje nestalnega sedeža v Varnostnem svetu OZN,
- nacionalno članstvo posameznika iz države prejemnice v izvršnem odboru SB.

Zaradi boljše nazornosti vzemimo za primer nadaljne analize, da političnim faktorjem, katere omenja Kilby, pripišemo zaporedne številke od ena do tri. Prvi Kilbyjev politični faktor, torej glasovanje v GS ZN so analizirali Barnebeck in ostali (2005, 22–24). Analizirali so IDA posojila, torej posojila namenjena najrevnejšim državam, nad katerimi (posojili) naj ZDA ne bi imele tolikšnega vpliva, saj imajo v IDA le 10,38 % vseh glasov (SB 2016f). Avtorji ugotavljajo, da navkljub ekonometričnim študijam iz devetdesetih let, ki niso ugotovile povezave med usklajenostjo z glasovanjem ZDA v generalni skupščini in prejemom IDA posojila, takšna povezava obstaja predvsem pri ključnih vprašanjih, ki jih kot take opredeli

State department Pri svoji študiji so avtorji ugotovili, da izpustitev CPIA indeksa SB, ki določa 16 kriterijev za ocenjevanje posameznih držav pri dodeljevanju posojil, ne vpliva na takšen zaključek.⁶

Poleg IDA posojil je IBRD posojila in povpraševanje po njih analiziral Ratha v (Ratha 2005). Predvsem je študija zanimiva zaradi posrednega vpliva ZDA na posojilne programe. Avtor namreč ugotavlja, da porast obrestne mere Zveznih rezerv, zaostri svetovno likvidnost in negativno vpliva na investicije zasebnega sektorja v DVR, pri čemer se povpraševanje po IBRD posojilih poveča (prav tam, 7-8). Ugotovil je tudi, da države zaprosijo za IBRD posojila tedaj, ko želijo odplačati druge dolgove, ali ko imajo nizko stopnjo deviznih rezerv.

Drugi Kilbyev politični faktor, torej nestalni sedež v VS ZN, so analizirali Dreher in ostali na vzorcu 2605 projektov iz 115 držav v obdobju med 1958 do 1988 in ugotovili, da močnejše države favorizirajo članice VS ZN na način, da članice prejmejo več bilateralne pomoči s strani ZDA, prejmejo večjo pomoč UNICEFa in prejmejo več projektov SB. Zaključijo, da je kvaliteta nadzora projektov SB pri nestalnih članicah VS slabša kot pri ostalih prejemnicah (Dreher in ostali 2009, 1-8).

Tretji politični faktor, torej članstvo v izvršnem odboru SB, sta analizirala Kaja in Werker, ki potrdita, da država, ki ima člana v izvršnem odboru SB, prejme več kot dvakratnik IBRD in IDA posojil, kot država, ki takega predstavnika nima; v konkretnih številkah naj bi to pomenilo najmanj 60 milijonov USD (Kaja in Werker 2010, 4–10).

Kakor pri MDS se tudi pri SB zastavlja vprašanje neformalnega vpliva oziroma vpliva, ki ni neposredno povezan s samo organizacijo, temveč se odraža posredno prek pogojev dodeljevanja posojil. Vietnam je denimo za prejem 1 % razvojne pomoči moral izpolniti kar 41 pogojev kljub dejstvu, da je živelo pod pragom revščine več kakor 29 % vseh ljudi (EURODAD 2006).

⁶ Več o indeksu na (SB 2011).

Tabela 4.4. Prikaz števila pogojev pri posojilih SB v obdobju 2002-2005

Table 1. Number of conditions contained within current World Bank loans to poor countries			
COUNTRIES	WORLD BANK LOAN DOCUMENT	YEAR OF LOAN	NUMBER OF CONDITIONS
Uganda	Fifth Poverty reduction support credit	2005	197
Nicaragua ¹⁰	First Poverty reduction support credit	2003	107
Rwanda	Second poverty reduction support grant	2005	103
Senegal	First Poverty reduction support credit	2005	77
Tanzania	Third poverty reduction support credit	2005	72
Honduras	Poverty reduction support credit	2005	72
Ethiopia	Second poverty reduction support credit	2005	67
Benin	Second poverty reduction credit	2005	60
Mozambique	Second poverty reduction support credit	2005	59
Madagascar	Second Poverty reduction support operation	2005	57
Niger	Public expenditure reform credit	2005	54
Burkina Faso	Fifth poverty reduction support operation	2005	54
Bangladesh	Development support credit III	2005	53
Ghana	Third poverty reduction support credit	2005	52
Mali	Public finance management credit	2005	50
Zambia	Economic management and growth credit	2005	46
Georgia	First poverty reduction support operation	2005	42
Armenia	Second poverty reduction support credit	2005	39
Vietnam	Fourth poverty reduction support operation	2005	38
Bolivia	Social sector programmatic development policy credit 2	2005	33

Vir: EURODAD (2006, 9).

Številke iz tabele so nadvse zastrašujoče, ko gre za dodeljevanje posojil, saj je iz njih razvidno, da se države ujamejo v navzkrižje nesmiselnih in milo rečeno izsiljevalskih pogojev, od katerih jih je večina povezana s privatizacijo. Med drugim denimo je morala vlada Burkine Faso, kjer je denimo 10 % vseh žensk starih med 15-24 HIV pozitivnih, preden je lahko prejela sredstva SB kupiti računalniški program in priučiti uradnike, kako se uporablja računovodski program za vodenje vladnih nepremičnin. Republika Mali je, denimo, morala za prejem posojila preseliti vladni urad v točno določene najemniške prostore (EURODAD 2006, 11). Kot vidimo, je pri dodeljevanju posojil vedno v ozadju nek parcialen interes, kjer nekdo profitira iz nesreče oziroma revščine drugega. Upal bi si trditi, da je verjetnost, da je bil novi najemodajalec v primeru selitve vladnega urada tuj lastnik.

Ob vsem skupaj pa je po mojem mnenju ob že tako močnem vplivu ZDA in ostalih razvitih držav najbolj sporno dejstvo, da se, denimo, dostop do posojil, naj si bo to prek programov MDS ali SB pogojuje z identičnimi pogoji, kar prikazuje tabela 4.5 (EURODAD 2006, 24).

Tabela 4.5 Dupliciranje pogojevanja posojil v MDS in SB

Table 6: World Bank and IMF duplicate conditionality				
Country	World Bank Loan	Privatisation Condition	IMF Loan	Privatisation Condition
Bangladesh	Development support credit III (2005)	Bring Rupali Bank to the point of divestment by Dec 2004; (Prior Action)	Third Review under the PRGF (2005)	Bring Rupali (Bangladesh Bank) to point of sale (Benchmark & Prior Action)
Ethiopia	Second poverty reduction support credit (2004)	Continue satisfactory implementation of CBE (Commercial Bank of Ethiopia) restructuring plan (Benchmark)	Sixth Review under the PRGF (2005)	Finalisation of restructuring plan for the National Bank of Ethiopia (Benchmark)
Ethiopia	Second poverty reduction support credit (2004)	Offer for sale Commercial Bank of Ethiopia, including preparation of bid documents and issuing the invitation for bids (benchmarks)	Sixth Review under the PRGF (2005)	Finalisation the adoption of a financial restructuring plan by the government for the Commercial Bank of Ethiopia (Performance Criteria)
Ghana	Third poverty reduction support credit (2005)	Electricity: maintain implementation of tariff adjustment mechanism (Benchmark)	Third Review under the PRGF (2005)	Ensure electricity and water tariffs are in line with their respective formulas for automatic quarterly adjustments (Privatisation Associated Reform Performance Criteria)
Mali	Public Finance Management Credit (2005)	Agree on the privatisation for the Inter-Bank of Mali (Benchmark)	Sixth Review under the PRGF (2005)	Tender for Sale of Government Stake in Inter-Bank of Mali (Benchmark)
Nicaragua	Poverty Reduction Support Credit (2003)	Sale of 49% of the Nicaraguan Government's shares of ENITEL (telecommunications company) has been initiated; sale of 49% of ENITEL's shares concluded (Benchmark)	Fifth & Sixth Review of the PRGF (2006)	Divest the remaining government stake in ENITEL (telecommunications company) (Benchmark)

Vir: EURODAD (2006, 24).

Vzemimo na primer Mali, kateremu sta tako SB kot MDS postavili pogoj odprodaje državnega deleža v glavni banki v državi. Na tak način ne le, da se državam onemogoča normalen dostop do finančnih trgov, temveč je vidno načrtno onemogočanje vsakršnega razvoja revnejših držav. Le te se ujamejo v izpolnjevanje vseh mogočih zahtev po strukturnih in ostalih reformah, pri čemer (primer telefonskega operaterja iz Nikaragve) se ne dogaja nič

drugega, kakor da gospodarsko močnejše države, med njimi seveda prednjačijo ZDA, kupujejo poceni infrastrukturo revnih držav, ker le te same ne morejo iziti iz finančnih težav.

5 PRIMER ARGENTINSKE KRIZE

Argentinska finančna kriza je kot primer delovanja MDS pomembna predvsem z vidika pojasnitve nekonsistentnosti posojilne politike MDS ter popolnoma zgrešenega pritiska ZDA pri uveljavitvi interesov ameriškega ministrstva za finance, ki sta skupaj privedla do daleč največje krize v državi zaradi moralnega hazarda uradnikov MDS. Pri analizi finančnih kriz je kot model za preučevanje le teh čestokrat uporabljen Krugmanov model (Krugman 1979). Omenjeni model pa so kasneje dopolnili na način, ki predvideva tri stopnje oziroma generacije valutnih kriz. (Obstfeld in Rogoff 1996; Aghion et al. 2001). Genereacije kriz so sledeče:

- Model prve generacije, ki se pojavi zaradi nedoseldij med ohranjanjem fiksnih menjalnih tečajev in davčnih neravnovesij financiranih z domačim ustvarjanjem denarja. Špekulanti pri tem špekulirajo proti zmožnosti države, da bo ohranjala fiksni tečaj zaradi upadanja mednarodnih deviznih rezerv.
- Model druge generacije se pojavlja med dinamično nekonsistenco, s katero se sooča vlada, ko preučuje možnosti ohranitve fiksnega režima v nasprotju z opustitvijo le tega.
- Model tretje generacije se pojavlja, ko država z enega ravnotežja drsi v drugo na podlagi karakteristik finančnega sektorja, in sicer s podrazvitim finančnim sektorjem in obstojem neravnotežja med valutnimi posojili in depoziti ter je razlog tega drsenja ravno pričakovanje devalvacije same valute.

Argentina je imela teoretično gledano prav vse tri elemente finančne oziroma valutne krize.

Argentina je zapadla v hiperinflacijo leta 1989. MDS je bil v Argentini aktivno vključen od leta 1991, ko je plan za konvertibilnost fiksiral argentinski peso s pariteto v USD prek valutnega odbora. Plan naj bi stabiliziral gospodarstvo prek drastičnih ukrepov. Stabilnost gospodarstva je bila hitro dosežena in gospodarstvo je raslo v povprečju 6 odstotkov na letni ravni. Argentina je tako tekom devetdesetih let imela precejšno gospodarsko rast in nizko inflacijo, v drugi polovici leta 1998 pa zapadla v globoko recesijo. Argentina je prejela 2 razširjena posojilna programa EFF, ki sta bila odobrena leta 1992 in 1998, ter 2 SBA programa odobrena leta 1996 in 2000. Argentina si je, kot vidimo na Sliki 7, izposojala denar skoraj celo desetletje, da bi financirala valutni odbor in proračunski deficit. Paddock ugotavlja, da politika MDS ni delovala v smeri odpravljanja krize, temveč bolj v smeri sprejemanja tako

imenovanega Washingtonskega konsenza (niz desetih gospodarsko političnih usmeritev oziroma direktiv, kot standardni reformni paket za DVR, ki so se znašale v krizi), kar pa je bilo v konkretnem primeru povsem neprimerno (Paddock 2002).

Washingtonski konsenz je predvideval sledeče usmeritve (Kuczynski, Williamson 2003):

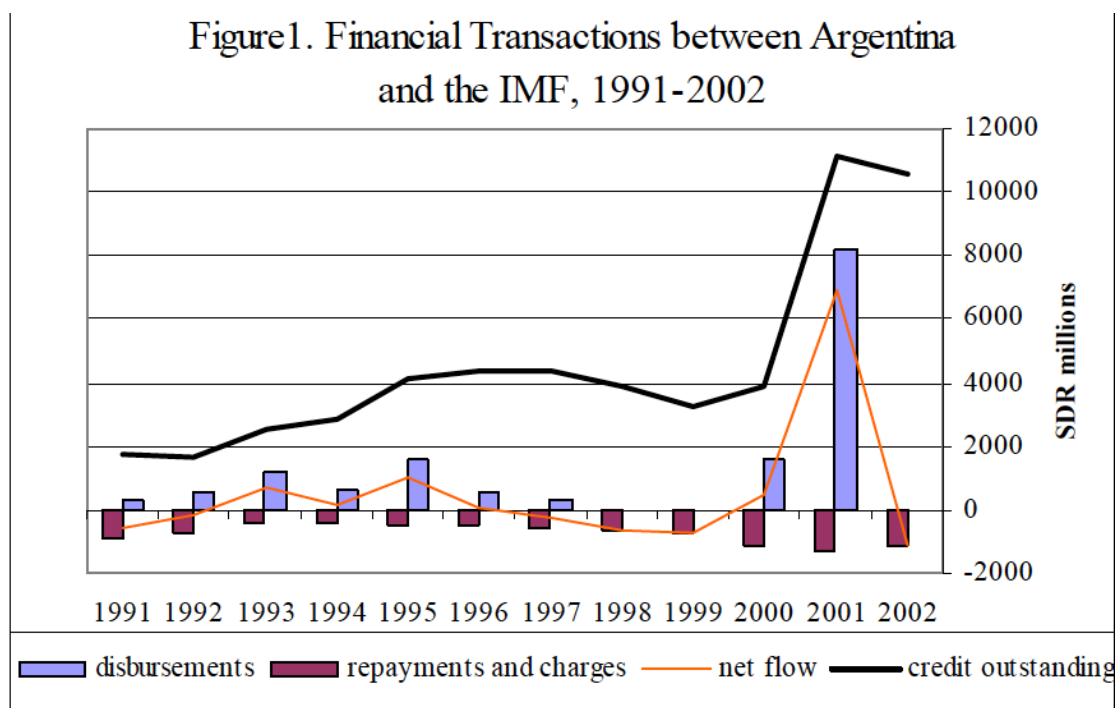
- Disciplino davčne politike z izogibanjem velikih davčnih deficitov v odnosu do BDP;
- Preusmeritev javne potrošnje od subvencij k infrastrukturnim investicijam, investicijam v primarno zdravstveno oskrbo in izobraževanje;
- Davčna reforma s širšo davčno osnovo;
- Obresti, ki jih določa trg;
- Kompetitivna menjalna razmerja;
- Liberalizacijo trga in uvoza s poudarkom na odpravi količinskih omejitev;
- Liberalizacijo TNI;
- Privatizacijo državnih podjetij;
- Deregulacijo trga na način, da bi se popolnoma sprostila konkurenca;
- Pravno varnost za lastninske pravice.

Težava, ki je ob tem nastajala, je bila, da je bila Argentina konec leta 1995 že tako odvisna od posojil MDS in njihovih usmeritev, da bi nespoštovanje le-teh usmeritev lahko pomenil popoln odpor investorjev, ki so se v veliki meri zanašali le na finančne in druge izkaze MDS, ki jih je le ta pripravljala za Argentino. Če tuje banke oziroma posojilodajalci domačim bankam nudijo kratkoročna posojila, ki se nato investirajo v dolgoročne projekte, gospodarstvo lahko zelo enostavno propade, če banke prenesejo denar iz države. Ker sta MDS in ameriško ministrstvo za finance pritiskala na Argentino, naj hitro odpre trge brez ustrezne regulative, je kratkoročni kapital postal popolnoma volatilen. Argentina je omejila višino bančnih dvigov in konvertirala dolarski dolg v peso. Nadalje je izgubila 25 milijard USD v posojilih, ker so bila prenešana *off shore*. Skozi leto 1996 je Argentina popolnoma sledila usmeritvam MDS, vendar ni bila zmožna izpolniti večine od davčnih in finančnih pogojev zaradi recesije (Paddock 2002).

Leto 1998 označuje sedmo leto nespoštovanja pogojev MDS, kar bi moral biti signal za uradnike MDS, ki pa enostavno niso mogli opustiti propadlega projekta. Proračunski deficit je znašal 8 milijard USD oziroma prek 60 % sredstev MDS. Še vedno pa se nihče ni odločil za

devalvacijo, temveč so raje sledili temu oziroma pustili, da Argentina ne izpolnjuje obvez do MDS. Sklad pa je na drugi strani jasno podpiral precenjene valute v Rusiji in Braziliji kljub temu, da je to privedlo k odlivu več desetih milijard dolarjev iz držav. V istem letu se je MDS krepko boril proti vladi Argentine, ki je želela vpeljati reformo trga dela in dvigniti plače učiteljev ter posodobiti cestno omrežje. Argentinski Minister za delo je odšel v Washington z namenom omilitve pogojev, a se je vrnil z jasnimi usmeritvami in sprejemom vseh MDS pogojev. MDS je pod pritiskom finančnega ministrstva ZDA izražal močno podporo argentinskim obveznicam. Istega leta je MDS tako začel z reševanjem bogatih investorjev, katerih rizična posojila je vlada odplačala z denarjem iz posojil MDS na račun revnih oziroma na račun zmanjševanja stroškov za socialno, zdravstveno in izobraževalno politiko.

Slika 5.1: Finančne transakcije med MDS in Argentino v letih 1991-2002

Vir: (Mussa 2003, 2)

Konec leta 2000 je bil dostop Argentine do kapitalskih trgov že krepko omejen (Mussa 2003). Zaradi omejitve bančnih dvigov, rezov v plače v javnem sektorju, novih davkov in pričakovanega kolapsa valute so se v državi pričeli socialni nemiri, katere je MDS ironično celo napovedal v svojih poročilih. Kar se je dejansko zgodilo z državo, je, da le ta ni mogla pridobiti sredstev na finančnih trgih, sredstva, ki so bila na voljo, so sredstva tujih ameriških zasebnih bank, ki so nudila posojila z visokimi obrestmi, MDS pa je nato pritiskal na državo naj sanira vračanje teh posojil. Podobno se je zgodilo v Rusiji, Braziliji, Mehiki in Aziji z

edino razliko, da Argentina ni jedrska ali godspodarska velesila, zaradi česar nihče ni imel interesa reševati države kot take, temveč le tuje investitorje oziroma banke.

Leta 2000 je MDS odobril SBA v višini 7,4 milijarde USD v zameno za zavezo, da bo proračunski deficit v letu 2000 znašal manj kot 4.7. milijarde in bo upadal do leta 2003. Paddock ugotavlja, da je želja MDS, da bi DVR živele v predkeyneskijanskem svetu, medtem ko naj bi ZDA, Evropa in Japonska uživale sadove Keynesijanske ekonomije (Paddock 2002). ZDA so zavrnile možnost zapisa uravnoteženega proračuna v ustavo, saj bi onemogočila davčno politiko kot anticiklično napravo med recesijo. Medtem pa je MDS ignoriral nevarnost vpeljave varčevalnih ukrepov med recesijo, kar pa je dejansko pomenilo popolno razvojno blokado gospodarstva.

MDS je nato januarja 2001 odobril dodaten 14 milijardni kredit, poleg tistega v višini 7,4 milijarde USD iz leta 2000 in kljub vsem usmeritvam glavnih ekonomistov, ki so zahtevali devalvacijo, vztrajal na fiksnem vezanem tečaju. Avgusta istega leta je bil sproščen 40 milijardni krizni paket in 30 milijardna menjava terjatev, vendar ni uspela prepričati investorjev, da se Argentina ne bo izognila poplačilo dotlej že 130 milijardnega dolga. 13. avgusta 2001 so se pričele pojavljati novice, da MDS in sekretar na ameriškem ministrstvu za finance ocenjujeta, da dodatno financiranje ni več primerno.

Decembra 2001 so argentinske oblasti uvedle delno zamrznitev bančnih depozitov, ker pa obenem Argentina ni več delovala v skladu s posojilnimi pogoji MDS, je sklad prekinil izplačila. Glavni ekonomist MDS Kenneth S. Rogoff je 18. decembra 2001 na novinarski konferenci MDS izjavil, da davčna politika Argentine, dolg in menjalni režim niso več vzdržni (MDS 2001). Pričeli so se socialni in politični nemiri. In januarja 2002 je Argentina opustila konvertibilni režim. Pojavila se je močna deprecijacija pesa in razmah bančne krize. Do konca leta 2002 se je gospodarstvo skrčilo za 20 odstotkov glede na stanje recesije iz leta 1998.

Razloge oziroma faktorje krize gre po mnenju Mussa (2003) iskati predvsem v:

- preohlapni davčni politiki. Ponavljajoči se deficiti so odražali slaba transparentnost davčnih operacij, razširjeno izogibanje davkom in omejenem vplivu zvezne oblasti na izdatke regionalnih oziroma provincialnih oblasti.

- konvertibilnem režimu. Le ta ni omogočal dejanskega efektivnega menjalnega razmerja, ki bi omogočal deprecijacijo, ko bi bila le ta potrebna. Konkretnije je moč USD v poznih devetdesetih in devalvacija brazilskega reala leta 1999 privedla do porasta menjalnega razmerja, ki je pomenil izgubo konkurenčnosti in oviranje rasti ter izvoza.
- zmanjšanju kapitalskih tokov. Argentina se je v preveliki meri zanašala na finančne prilive iz tujine, kot na generiranje domačih prihrankov, kar je slabo vplivalo na domače finančne trge.
- strukturnih reformah. Glede na apreciacijo USD do ostalih valut so morale domače cene in plače realno pasti.
- institucionalnih in političnih faktorjih. Tukaj je predvsem govora o korupciji.
- zunanjih šokih, kot je denimo ruska kriza iz leta 1998, ki je pomenila zmanjšanje kapitalskih tokov v novonastajajoče trge, devalvacija brazilskega reala, apreciacija USD.
- dinamiki dolga. Razmerje med dolgom in BDP-jem je raslo nesorazmerno.
- bančni krizi. Argentina se v letu 2002 ni soočala le z valutno krizo, temveč tudi s krizo zunanjega dolga ter bančno krizo obenem (Mussa 2003).

Pri vsem skupaj je zanimivo dejstvo, da je propagiranje Washingtonskega konsenza in težnja k odpiranju gospodarstev, prejemnic pomoči, v popolni kontradikciji z ameriškim protekcionizmom. Na eni strani ZDA napeljujejo k odpiranju gospodarstev, prejemnic pomoči, na drugi strani pa svojega puščajo zaprtega. Najlepše pa morda ameriško politiko do Argentine povzame Paddock, ko pravi, da le-ta v veliki meri sestoji iz vojne proti drogam, usmerjene proti pridelovalcem koke, podprte z dajanjem praznih obljub o tržni ekspanziji in konstantni mednarodni pomoči, ki služi le skorumpiranim uradnikom in ohranjanju statusa quo.

6 PRIMERI DANAŠNJEGA DELOVANJA SKLADA - GRČIJA kot primer dolžniške krize evropskega območja

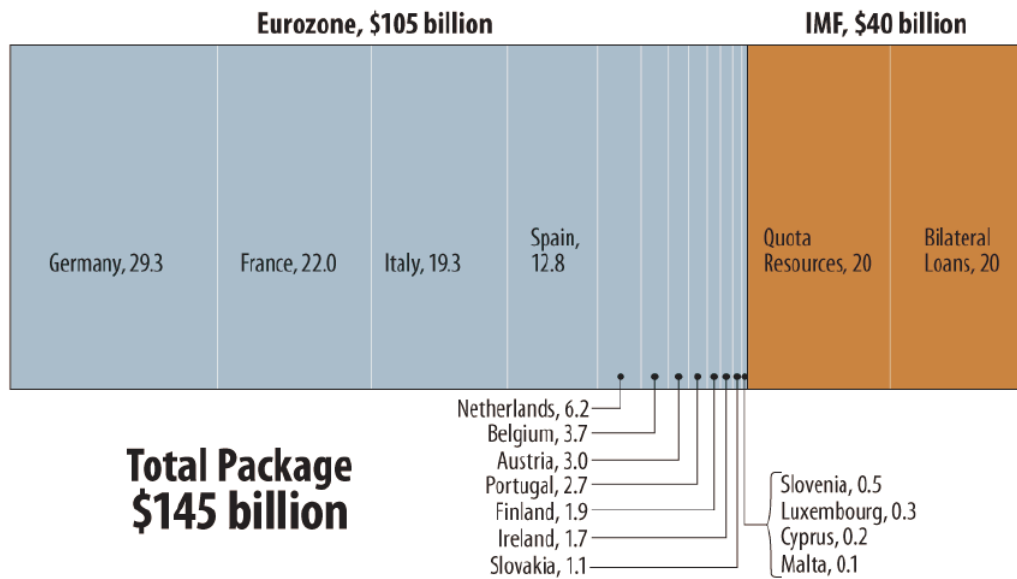
Grčija se je sicer pred izbruhom krize sooča z deficitom v tekočem računu, vendar izvor težav niso neravnotežja v plačilnih bilancah, temveč predvsem v globokih strukturnih težavah, povezanih s slabim vodenjem in nezdravo fiskalno bilanco, čeprav na drugi strani Shin meni, da je kriza bolj povezana z odlivi tujega kapitala, ki je neposredno povezan z globalnim razmahom ameriške hipotekarne krize v letih 2008-2009 in hkrati vidi pomanjkanje regulatornih sporazumov kot temelj grške krize (Shin 2015).

V oktobru 2009 so investitorji zaradi stanja v Grčiji pričeli izgubljati zaupanje v grški trg, saj je tedaj novoizvoljena grška vlada skoraj podvojila oceno vladnega proračunskega primankljaja za leto 2009. 2. maja 2010 so članice evro območja in MDS naznanili triletni paket pomoči za Grčijo v vrednosti 145 milijard USD, pri čemer naj bi MDS prispeval približno 40 milijard USD tega denarja kot SBA, preostanek pa naj bi države članice evro območja omogočile v obliki bilateralnih posojil. Program naj bi na vsako četrletje revidirala tako MDS kot evropske institucije. Program se je tako omilil na način, da naj bi program grškega posojila dejansko v celoti pripravilo osebje MDS, odobril pa ga je izvršni svet, kar je povsem drugače, kot se je to počelo v preteklosti, ko je morala država sama pripraviti program.

Slika 6.1: Struktura posojila Grčiji v milijardah dolarjev

Figure 1. Eurozone/IMF Financial Assistance Package for Greece

Eurozone member state or IMF source of resources, Billion US\$

Vir: Nelson in drugi (2010).

Program MDS za Grčijo je predvideval drastično znižanje vladne potrošnje in hkratno povečanje prihodkov. Paket pomoči naj bi znižal proračunski primakljaj s 13,6 % v letu 2009 na manj kot 3 % v letu 2014. Le to naj bi dosegli prek ključnih reform, med drugim:

- s povečanjem davka na dodano vrednost za luksuzne dobrine, cigarete in tobačne izdelke, alkohol;
- s striktnejšo izterjavo davčnih dolžnikov;
- z uvedbo sklada za finančno stabilnost;
- zmanjšanjem socialnih transferov;
- modernizacijo javne uprave;
- zmanjšanjem vojaškega proračuna.

V maju 2010, ko se je kriza širila na ostala gospodarstva evro območja, so države EU sklenile, da ustanovijo dva sklada, ki naj bi skupno imela 500 milijard evrov sredstev: EFSF (Evropski sklad za finančno stabilnost) in EFSM (Evropski mehanizem za finančno stabilnost), pri čemer naj bi MDS prispeval dodatnih 250 milijard USD, tako da naj bi bilo državam evro območje skupaj na voljo kar 750 milijard evrov. Marca 2011 je EU ustanovila nov stalni rešilni sklad, ki naj bi nadomestil EFSF v letu 2013, in sicer ESM (Evropski mehanizem za

stabilnost). Pogajanja za prestrukturiranje grškega dolga med grško vlado in zasebnim sektorjem so trajala več kot pol leta in v začetku leta 2012 še niso bila končana.

6.1 Vloga ZDA

Zanimiva pri tej kritzi je vloga ZDA. 9. maja 2010, torej teden dni po oznanitvi posojila Grčiji so Zvezne rezerve (FED) naznanile ponovno vzpostavitev začasnih valutnih sporazumov, tako imenovanih *Swap* linij z ECB, kanadsko, angleško in japonsko centralno banko ter nacionalno švicarsko banko. Sporazumi so bili avtorizirani do januarja 2011. *Swap* linije oziroma menjalne linije, kot finančni instrument, dejansko omogočajo menjavo USD za tuje valute za določeno časovno obdobje, pri čemer se obresti plačujejo FED-u, glavnica pa se poplača po menjalnem tečaju glede na čas izvirnega *swapa*, kar pomeni, da zneski odplačil niso odvisni od sprememb v menjalnih razmerjih in govorimo o fiksnih posojilih. *Swap* linije tako omogočajo likvidnost bank v tujih valutah, s čimer so se ZDA spretno zaščitile pred morebitnim padcem vrednosti Eura.

Že 17. maja so ZDA sprejele amandma k zakonu o vzpostavljanju finančne stabilnosti⁷. Prvotni amandma, ki se je nanašal na omejitve glede uporabe zveznih rezerv za financiranje reševanja tujih vlad, je amerškemu izvršnemu direktorju pri MDS omogočal oceno posojila državi, kjer javni dolg presega BDP in mu dajal možnost, da določi in potrdi kongresu, ali bo tak dolg država prejemnica zmogla poravnati, in v primeru, da je ocena negativna, ZDA nasprotujejo izdaji takšnega posojila prek MDS.

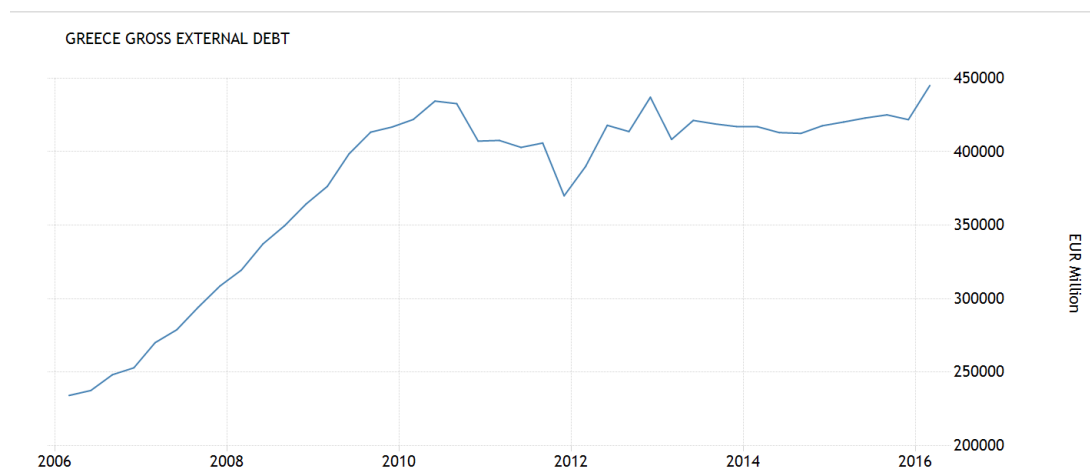
6.2 Sprememba vloge MDS glede na pretekle posojilne programe

Oceno nekaterih skupnih lastnosti preteklih posojil MDS iz devetdesetih let sta zbrala Mody in Rebucci, ki ugotavljata, da:

- Reformni programi sklada tendirajo k prevelikim zunanjim prilagoditvam, zaradi česar se zunanji dolg poveča še bolj, kot je bilo pričakovano.
- Kvalitetna fiskalne prilagoditve je boljša pod oziroma med MDS programi v smislu, da je usmerjena bolj k zmanjševanju potrošnje kot povečevanju davkov.
- Močnejše politično in institucionalno okolje prispeva k boljšemu izvajanju programa.
- Bolj kot odobritev reformnih politik s strani MDS je pomembna njegova vloga nadzornika izvajanja teh reform (Mody in Rebucci 2006).

⁷ S 3217, the Restoring Financial Stability act of 2010

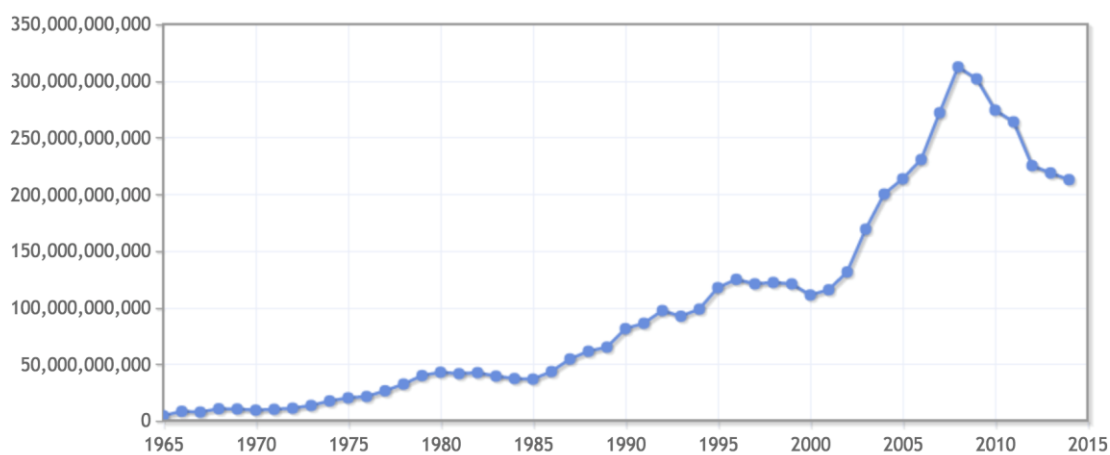
Tabela 6.1. Grški zunanji dolg v milijonih EUR

Vir: BG (2016).

Posojilo Grčiji ima na eni strani lastnosti preteklih posojil, katere omenjata avtorja v svoji študiji. Kot vidimo iz tabele 6.1, se zunanji dolg po finančni injekciji leta 2010 sicer prične zmanjševati, kratkoročni učinki pa hitro zbledijo in danes rezultirajo v tem, da je grški zunanji dolg še večji, kot je bil pred programom MDS, saj danes znaša kar 445 milijard EUR (BG 2016).

Tabela 6.2. Grška celotna potrošnja v USD

Vir: SB (2016s).

Tudi zmanjševanje potrošnje je vzporednica, ki jo lahko potegnemo med ugotovitvami avtorjev in konkretnim posojilnim programom Grčiji. Kot vidimo iz tabele 6.2., potrošnja do leta 2008 raste, začne leta 2008 upadati in po uvedbi posojilnega programa še nadalje pada.

Glede na pretekla posojila in vlogo MDS pa se posojilo Grčiji razlikuje v tem, da od poznih sedemdesetih let MDS razvitim državam načeloma ni posojal, niti nobeni državi članici evro območja od uvedbe le tega. Velikost posojila Grčiji pa krepko odstopa od restriktivne politike posojanja in predstavlja kar 3200 % posojilo glede na grške kvote v skladu. Kot priporočila oziroma okvirje za SBA in EFF posojila je MDS do sedaj uporabljal 200 % letno posojilo glede na vrednost kvote in 600 % kvote kot okvir za celotno posojilo, kar je verjetno povezano tudi z dejstvom, da MDS kot mednarodna agencija uživa status prednostnega upnika, kar pomeni, da se ta posojila poplačujejo prednostno, torej pred ostalimi upniki (Jost in Seitz 2012).

Novost pa ni le dejstvo, da je MDS posodil tako veliko količino denarja glede na kvotni doprinos države članice temveč tudi dejstvo, da je posojilni program oblikoval skupaj z Evropsko centralno banko (ECB) in Evropsko komisijo (EK) in oblikoval tako imenovano Troiko. Vsak obrok izdaje MDS posojila in finančnega paketa EU je tako odvisen od izpolnitve dogovorjenih reformnih korakov, odobrenih s strani Troike.

Programi posojil, ki izvirajo iz konca devetdesetih let, tako imenovani NAB (novi posojilni aranžmaji) je nadomestni sklad MDS, ki se uporablja za financiranje posojil pod izrednimi pogoji. Države G20 so aprila 2009 predlagale povečanje tega sklada in obenem zahtevale večjo fleksibilnost le-tega pri dodeljevanju posojil. Sredstva NAB naj bi se povečala na 550 milijard USD. Povečanje sklada pa je pomenilo tudi dejstvo, da ZDA ne morejo več enostransko z vetom preprečiti uporabe NAB sredstev.

Vloga MDS se je glede na njegovo predhodno poslanstvo precej omilila in dejansko tekom novodobnih finančnih kriz držav bolj zagotavlja tehnično pomoč državam članicam na področju bančnih in finančnih težav (Nelson in ostali 2010). Obenem pa je zanimiv podatek, da je Antonio Borges, nekdanji centralni bankir Portugalske in vodja evropskega oddelka pri MDS, želel celo, da bi MDS lahko direktno kupoval obveznice držav, da bi na ta način odvzel pritiske na trgu, kar pa je sprožilo val kritik. Borges je nato iz osebnih razlogov tudi odstopil (MDS 2011).

Je pa sklad dobil novo funkcijo v obliki multinacionalne nadzorstvene funkcije, prek katere izvršuje nadzor politik finančnih sektorjev in finančnih trgov. Druga, nova funkcija je pomoč državam v finančnih stiskah skupaj z regionalnimi institucijami (primer Troike), pri čemer pa

Jost in Seitz ugotavljata, da je pomankljivost takšne politike v tem, da se na ta način MDS skuša izogniti neplačilu in nima nikakršnih procedur za obravnavanje neplačil, kadar je fiskalna politika države nevzdržna.

MDS je s prispevkom za reševanje Grčije, ki je, kot vidimo, 40 milijard dolarjev od skupno 145 oziroma približno 27 %, pridobil popoln vpliv v oblikovanju programa in pri nadzoru izvajanja le-tega, saj je izplačilo posameznega obroka v končni fazi odvisna od odločitve izvršnega odbora MDS, kar pa pomeni kar precejšen vzvod moči, glede na prispevek.

7 ZAKLJUČEK

V uvodu, kjer sem analiziral nastanek obeh organizacij sem po mojem mnenju z nekaj jasnimi primeri uspel dokazati, da je ameriški vpliv na delovanje organizacij večplasten, ne le denimo, da so kot država, ki je druga svetovna vojna ni prizadela, bistveno vplivale na oblikovanje povojnega sistema zaradi vzvodov denarne in proizvodne moči in v Bretton woodsu oblikovale sistem, ki jim je bil pogodu. Vendar kljub oblikovanju multilateralnih agencij, prek katerih bi kot najmočnejša delničarka lahko vršila signifikanten vpliv ZDA zasledujejo avtonomne cilje, neodvisne od sporazumov, ki jih sklenejo. Bilateralni sporazumi in Marshallov plan so zagotovo eden izmed načinov takšnega delovanja. Pod vprašaj se postavi smiselnost oblikovanja takih organizacij, vsaj z vidika ostalega sveta, predvsem nerazvitega. ZDA namreč na podlagi glasovalnih moči lahko prepreči dodeljevanje posojil določenim državam, kar pomeni, da za svoj vložek v organizacijah prejme neprimerno večji vzvod moči glede na vloženi kapital. Primer Troike v Grčiji je denimo pokazal, da je MDS z vložkom slabih 40 milijard USD nadzoroval porabo in alokacijo sredstev v višini 145 milijard, kar je neprimerno večji vzvod moči, kar sem ilustriral na primeru v 6. poglavju.

Vpliv ZDA na delovanje organizacij je gotovo zaradi slabih plačilnobilančnih razmerij ZDA zaradi razbremenitve slabe mednarodne likvidnosti privedel do uvedbe SDR, s čimer so ZDA vsaj začasno uspele odpraviti pritisk na plačilnobilančni primankljaj, kakor pa vidimo se ameriški interes dviguje nad delovanje same organizacije, nenazadnje se to pokaže v samovoljni opustitvi dogovorjenega odkupovanja zlata in odločitvi kongresa iz leta 1971. Pokaže se, da ZDA prično z protekcionizmom takoj, ko se pojavi obris prevelike izpostavljenosti gospodarstva mednarodnim gibanjem kapitala.

Pri sami strukturi obeh organizacij, katero sem analiziral v tretjem poglavju in se opira na faktografijo glede distribucije glasov in volilne moči v organizacijah, je zaključek jasen. ZDA razpolagajo s tolikšnim številom glasov, da vplivajo na sleherno odločitev organizacij, kljub temu, da se grobo rečeno njihova glasovalna moč giblje med 15 in 17 odstotki v obeh organizacijah, saj so statuti oorganizacij sestavljeni na tak način, da ne dopuščajo organizacijskih sprememb na način, da ZDA v njih ne privolijo, potrebna je namreč tolikšna

večina, ki je ostale države brez ZDA ne morejo doseči. Pod vprašaj se postavlja rigidnost in nefleksibilnost oblikovanja takega sistema, in najmanj kar nas učijo zgodovinske izkušnje vsaj pomislek, kdaj bodo ZDA zopet grobo obšle dogovore v obeh mednarodnih organizacijah.

Analiza vpliva interesa ZDA pa se najbolje pokaže prek primerov samega dodeljevanja posojil. Za samo dodeljevanje posojil se trguje z glasovi v generalni skupščini in varnostnem svetu OZN, na katerega ZDA vplivajo z dodeljevanjem sredstev prek določanja pogojev za pridobitev. Tukaj sicer niso osamljeni akter, saj se takemu početju pridružujejo tudi vse razvite države Zahodne Evrope. Vpliv ZDA in njenega predatorskega kapitala, kot ga imenuje Klein je najbolj razviden, če bi analizirali prav prek pogojevanja posojil s strukturnimi reformami in nesmiselnostjo le teh. V četrtem poglavju sem sicer izpostavil primer telekomunikacijskega operaterja iz Nikaragve, ki zagotovo ni osamljen in bi v celi nalogi lahko pisel le v primerih infrastrukturnih odkupov, do katerih prihaja, ko so države potrebne finančne pomoči. Da je v takem primeru ameriški vpliv še toliko bolj predatorski po mojem mnenju dokazuje tudi identično pogojevanje posojil tako MDS kot SB. Na tak način se države stiska v kot, in je izhod iz revščine prek posojil ne navidezna rešitev.

Vloga MDS in SB se kljub raznim internim ugotovitvam organizacij o omilitvi dodeljevanja posojil in podobno ni spremenil, kar jasno prikažejo tudi ugotovitve četrtega poglavja. Med internimi študijami organizacij in neodvisnimi študijami avtojev in nevladnih organizacij se pojavlja kontradikcija in nasprotovanje. Študije organizacij skušajo teoretično dokazati, da se zadeve obračajo na bolje, dejstva pa kažejo ravno nasprotno.

Tudi primer Grčije je dokazal, da politika sklada in pogojenost še vedno narekujeta dodelitev posojil, zaobid višine posojil glede na kvotne omejitve je le eden izmed takih pokazalnikov, ki nek insitucionalni okvir organizacij, če ne drugega postavlja v luč popolne farse. ZDA bodo svoj gospodarski in politični interes v mednarodni skupnosti dosegle ne glede, ali bo za to potrebno uporabiti vse mogoče vzvode v organizacijah, ali pa bodo svoj vpliv dejansko uveljavile prek drugih institutov, bodisi bilateralnih sporazumov, bodisi vplivanja na glasovanje ali na kakšen drug način

Osebnostno menim, da bi za uspešnost posojilnih programov agencij bila smiselna večja tehnokratska omejitev, bolj nevtrarno odločanje in predvsem sprememba glasovalnih kvot, za

katero menim, da bi bilo smiselneje, da bi bila opredeljena po številu posameznih držav, nikakor pa ne po samih kvotah vplačil. Pri tem bi bilo vsaj po mojem mnenju, v kolikor si organizaciji želita povrniti vsaj kolikor toliko kredibilen ugled, najbolj smiselna distribucija glasov kar po principu ena država, en glas. Obstoječi sistem mednarodnih financ je zagotovo nevzdržen in nagrajuje bilančno najbolj zadolženo državo, kot so ZDA. Vprašanje, ki se pojavlja, je, koliko časa bo svet zaradi gospodarske moči ZDA financiral njihove finančne primankljaje in ali je svet dejansko pripravljen na scenarij, kjer bi ZDA morale razglasiti bankrot. Kmalu bo namreč zmanjkalo novih trgov, ki jih odpira predatorski kapitalizem prek organizacij kot sta MDS in SB. In če je bila politika sklada, vsaj v času argentinske krize povsem brezidejna, so današnje usmeritve organizacij jasne. Potrebno je najti nove trge, kjer bodo ZDA lahko nemoteno izkoriščale resurse obubožanih držav.

Kot sklepno misel bi dodal, da sem svoje v uvodu postavljene hipoteze v celoti dokazal.

8 LITERATURA:

1. Aghion, P., P. Bacchetta in A. Banerjee. 2001. Currency crises and monetary policy in an economy with credit constraints. *European Economic Review* 45 (7): 1121–1150.
2. Alesina, Alberto in David Dollar. 2000. Who gives foreign aid to whom and why? *Journal of Economic Growth* 5 (1): 33–63.
3. AM, American Movil. 2016. *Poročilo drugega kvartala*. Dostopno prek: <http://www.americamovil.com/sites/default/files/2016-08/2Q16.pdf> (7. September 2016).
4. Barnebeck A. Thomas in ostali. 2006. *US Politics and World Bank IDA-Lending*. Dostopno prek: [http://lnweb90.worldbank.org/exteu/SharePapers.nsf/a8322a9a2d6fb07fc12570f500584df2/fd7ff24cb2373c50852571a9003e0a0d/\\$FILE/Barnebeck%20et%20al%20-%20USIDA.pdf](http://lnweb90.worldbank.org/exteu/SharePapers.nsf/a8322a9a2d6fb07fc12570f500584df2/fd7ff24cb2373c50852571a9003e0a0d/$FILE/Barnebeck%20et%20al%20-%20USIDA.pdf) (7. september 2016).
5. Barro, Robert J. in Jong-Wha Lee. 2003. IMF Programs: Who is chosen and What are the Effects. *Journal of Monetary Economics* 52 (7): 1245–1269.
6. Baylis, John in Steve Smith, ur. 1994. *The Globalisation of World Politics: An Introduction to International Relations*. New York: Oxford University Press.
7. BG, Bank of Greece. 2016. *Grški zunanji dolg*. Dostopno prek: <http://www.tradingeconomics.com/greece/external-debt> (6. september 2016).
8. Bierman, Harold Jr. 1998. *The Causes of the 1929 Stock Market Crash: A Speculative Orgy or a New Era*. New York: Greenwood Publishing Group.
9. Birsall, Nancy. 2003. *Why it matters Who runs the IMF and the World Bank*. Dostopno prek: <http://www.asu.edu/courses/pos445/Birdsall->

why%20it%20matters%20who%20runs%20thw%20IMF%20+%20WB.pdf (17. julij 2016).

10. Blomberg, Brock in J. Lawrence Broz. 2006. *The Political Economy of IMF Voting Power*. Dostopno prek: http://www.princeton.edu/~pcglobal/conferences/IPES/papers/broz_blomberg_F1030_1.pdf (15. julij 2016).

11. Blum, Jerome, R. Cameron in T.G. Barnes. 1970. *The European world: a history*. 2nd ed. Boston: Little, Brown.

12. Boughton, M. James. 2002. *Why White, not Keynes? Inventing the Postwar International Monetary System*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2002/wp0252.pdf> (3. maj 2016).

13. --- 2004. *The IMF and the Force of History: Ten Events and Ten Ideas that have shaped the institution*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp0475.pdf> (16. junij 2016).

14. --- 2006. *American in the Shadows: Harry Dexter White and the Design of the International Monetary Fund*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp0606.pdf> (30. julij 2016).

15. Breen, Michael. 2008. *The political economy of IMF conditionality*. Dublin: University College Dublin.

16. --- 2014. IMF conditionality and the economic exposure of its shareholders. *European Journal of International Relations* 20 (2): 416–436.

17. Broches, Aron. 1995. *Part III - International Centre For Settlement Of Investment Disputes (ICSID), Selected Essays: World Bank, ICSID, And Other Subjects Of Private And Public International Law*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.

18. Broz, J. Lawrence in Michael Brewster Hawes. 2004. *U.S. Domestic Politics and International Monetary Fund Policy*. Prispevek predstavljen na Delegation to International

Organization Conference, 19-20 septembra v Del Mar, Kalifornija, ZDA. Dostopno prek: http://pages.ucsd.edu/~jlbroz/broz_hawes_isnie.pdf (22. julij 2016).

19. Chand, Smriti. 2015. *The Fisher's Quantity Theory of Money (Assumptions and Criticisms)*. Dostopno prek: <http://www.yourarticlelibrary.com/economics/money/the-fishers-quantity-theory-of-money-assumptions-and-criticisms/10929/> (22. julij 2016).

20. Childers, Erskine. 1995. *Challenges to the UN: Building a Safer World*. New York: St. Martin's Press.

21. Clarke, V.O. Stephen. 1977. The influence of economists on the tripartite agreement of September 1936. *European Economic Review* 10 (3): 375–389.

22. Copelovitch, Mark. 2006. *Master or Servant? Agency slack and the politics of IMF lending*. Prispevek predstavljen na Annual Meeting of the American Political Science Association v Wisconsin, ZDA. Dostopno prek: https://www.princeton.edu/~pcglobal/conferences/IPES/papers/copelovitch_F1000_1.pdf (17. avgust 2016).

23. CVCE, Center za digitalno raziskavo. 2016. Marshallov plan in ustanovitev OEEC. Dostopno prek: http://www.cvce.eu/content/publication/1997/10/13/7cbc25dd-0c8d-49b1-924c-53edb2a59248/publishable_en.pdf (6. september 2016).

24. De Vries, Margaret G. 1986. *The IMF in a Changing World: 1945-85*. Washington: IMF.

25. DFC, Department of Finance Canada. 2010. Canada and World Bank. Dostopno prek: http://www.fin.gc.ca/bretwood/bretwd08_1-eng.asp (3. marec 2016).

26. Dijkstra, Geske. 2007. Supranational Governance and the Challenge of Democracy: The IMF and the World Bank. V *Governance and the Democratic Deficit: Assessing the democratic legitimacy of governance practices*, ur. Victor Bekkers, 269–292. London: Ashgate.

27. Dreher, Axel in Jan-Egbert Sturm. 2006. *Do IMF and World Bank influence Voting in the UN General Assembly?* Dostopno prek: https://www.princeton.edu/~pcglobal/conferences/IPES/papers/dreher_sturm_F400_1.pdf (18. avgust 2016).
28. Dreher, Axel in Nathan Jensen. 2009. *Country or Leader? Political Change and UN General Assembly Voting*. KOF Swiss Economic Institute, ETH Zurich v working paper number 02-217. Dostopno prek: <http://e-collection.library.ethz.ch/eserv/eth:41597/eth-41597-01.pdf> (7. julij 2016).
29. Dreher, Axel, James R. Vreeland in Eric Werker 2009. *The cost of favoritism: Do international politics affect World Bank project quality?* Dostopno prek: https://www.princeton.edu/rppe/speaker-series/speaker-series-2009-10/Dreher_Vreeland_Werker_280109.pdf (8. september 2016).
30. Elson, Diane. 1994. People, Development and International Institutions: An Interpretation of the Bretton Woods System. *Review of African Political Economy* 21 (62): 511–524.
31. EURODAD. 2003. *Spremljanje strukturne pogojenosti*. Dostopno prek: http://eurodad.org/uploadedfiles/whats_new/reports/streamliningfinal.pdf (7. september 2016).
32. --- 2006. *Pogojenost Svetovne banke in MDS*. Dostopno prek: http://www.eurodad.org/uploadedfiles/whats_new/reports/eurodad_world_bank_and_imf_conditionality_report.pdf (7. september 2016).
33. --- 2015. *Assessing the World Bank's new procurement framework*. Dostopno prek: <http://www.eurodad.org/files/pdf/1546472-assessing-the-world-bank-s-new-procurement-framework.pdf> (8. september 2016).
34. Faini, Riccardo in Enzo Grilli. 2004. *Who runs the IFIs?* Dostopno prek: http://www.dagliano.unimi.it/media/WP2004_191.pdf (1. avgust 2016).
35. Fleck, Rober K. in Cristopher Kilby. 2005. *World bank Independence: A Model and Statistival Analysis of U.S. Influence*. Dostopno prek: <http://economics.vassar.edu/docs/working-papers/VCEWP53.pdf> (7. september 2016).

36. Forbes. 2016. *Carlos Slim*. Dostopno prek: <http://www.forbes.com/profile/carlos-slim-helu/> (7. september 2016).
37. Fortune, Peter. 2000. Margin Requirements, Margin Loans, and Margin Rates: Practice and Principles. *New England Economic Review* (Sept-Oct): 19–44.
38. Garraty, John A. 1986. *Great depression*. New York: Harper & Row.
39. Gati, T. Tobi. 1983. *The US, the UN and the Management of Global Change*. New York: New York University Press.
40. Gogstad, Marianne, Ali M. Kutan in Yaz Gulnur Muradoglu. 2014. *Do International Institutions Affect Financial Markets): Evidence from Greek Sovereign Debt Crisis*. Dostopno prek: https://www.cass.city.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0010/219979/109.-Muradoglu-v2.pdf (29. julij 2016).
41. Gregg, Robert W. 1993. *About Face? The United States And The United Nations*. Boulder & London: Lynne Rienner Publishers.
42. Griffiths, Jesse in Konstantinos Todoulos. 2014. *Conditionally yours: An analysis of the policy conditions attached to IMF loans*. Bruselj: Eurodad.
43. Hammes, David in Douglas Willis. 2005. Black Gold: The End of Bretton Woods and the Oil_Price Shocks of the 1970s. *The Independent Review* 9 (4): 501–511.
44. Harrigan, Wang in El Said. 2005. The Economic and Political Determinants of IMF and World Bank Lending in the Middle East and North Africa. *World Development* 34 (2): 247–260.
45. Hogan, J. Michael. 1987. *The Marshall Plan: America, Britain, And The Reconstruction Of Western Europe, 1947-1952* Cambridge: Cambridge University Press.

46. Horsefield, J. Keith. 1969. *The International Monetary Fund 1945-1965: Twenty years of International Monetary Cooperation- Volume III: Documents*. Washington D.C.: International Monetary Fund.

47. Ikenberry, G. John. 1993. The Political Origins of Bretton Woods. V *A Retrospective on the Breton Woods System: Lessons for International Monetary regorm*, ur. Michael D. Bordo in Barry Eischengreen, 155–198. Chicago: University of Chicago Press.

48. Kaja, Ashwin in Eric Werker. 2010. *Corporate Governance at the World Bank and the Dilemma of Global Governance*. Dostopno prek: <http://documents.worldbank.org/curated/en/707761468162283302/pdf/776380JRN020100Corporate0Governance.pdf> (7. september 2016).

49. Kendall, W. Stiles. 1991. *Negotiating Debt: The IMF Lending Process*. Boulder, CO: Westview.

50. Kilby, Cristopher. 2008. *The political economy of conditionality: An empirical analysis of World Bank enforcement*. Dostopno prek: <http://economics.vassar.edu/docs/working-papers/VCEWP92.pdf> (7. september 2016).

51. --- 2011. *The Political Economy of Project Preparation: An Empirical Analysis of World bank Projects*. Dostopno prek: http://wp.peio.me/wp-content/uploads/2014/04/Conf4_Kilby-21.01.2011.pdf (7. september 2016).

52. Klein, Naomi 2007. *Doktrina Šoka, Razmah Uničevalnega Kapitalizma*. Ljubljana: Mladinska Knjiga Založba.

53. Kovač, Bogomir. 2014. Novi Bretton Woods. *Mladina* (28). Dostopno prek: <http://www.mladina.si/158345/novi-bretton-woods/> (1. julij 2016).

54. Krugman, Paul. 1979. A model of balance of payments crises. *Journal of Money, Credit and Banking* 11 (3): 311–325.

55. Kuczynski, Pedro-Pablo in John Williamson. 2003. *After the Washington Consensus: Restarting Growth and Reform in Latin America*. Washington: Institute for International Economics.
56. Kuziemko, Ilyana in Eric Werker. 2006 How much is a Seat on the Security Council Worth? Foreign Aid and Bribery at the United Nations. *Journal of Political Economy* 114 (05): 905–930.
57. Lachman, Desmond. 2015. *Economic Crisis: The Global Impact of a Greek Default*. Dostopno prek: <https://www.aei.org/wp-content/uploads/2015/06/Lachman-Testimony-June-2015.pdf> (17. julij 2016).
58. Luard, Evan. 1994. *The United Nations: How It Works And What It Does*. New York: St. Martin's Press.
59. Mednarodna finančna korporacija. 2016. *Six decades of Innovation Influence demonstration & Impact*. Dostopno prek: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/about+ifc_new/ifc+history (14. julij 2016).
60. Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov. 2014. *Sestava Mednarodnega centra za reševanje investicijskih sporov*. Dostopno prek: <https://icsid.worldbank.org/apps/ICSIDWEB/about/Pages/Structure.aspx> (30. junij 2016).
61. MDS, Mednarodni denarni sklad. 1959. *Letno poročilo*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/archive/pdf/ar1959.pdf> (8. september 2016).
62. --- 1966. *Letno poročilo*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/archive/pdf/ar1966.pdf> (8. september 2016).
63. --- 1969. *Letno poročilo*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/archive/pdf/ar1969.pdf> (8. september 2016).
64. --- 1970. *Letno poročilo*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/archive/pdf/ar1970.pdf> (8. september 2016).

65. --- 2001. *Transkript novinarske konference z dne 18.12.2001 o gospodarskih obetih v svetu*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/tr/2001/tr011218.htm> (30. avgust 2016).
66. --- 2002. *Usmeritve in napotki pogojenosti dodeljevanja posojil*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2005/030305.pdf> (7. september 2016).
67. --- 2005. *Ocena strukturne pogojenosti v posojilnih programih MDS*. Dostopno prek: <http://www.imo-imf.org/imo/files/issuespapers/051805.pdf> (7. September 2016).
68. --- 2011. *IMF press release No.11/417*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr11417> (29. avgust 2016).
69. --- 2014. *Struktura zaposlenih*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/div/2014/index.pdf> (22. julij 2016).
70. --- 2014b. *Spremembe usmeritev in napotkov pogojenosti dodeljevanja posojil*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/072314.pdf> (7. september 2016).
71. --- 2016a. *Organigram sklada*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/obp/orgcht.htm> (4. junij 2016).
72. --- 2016b. *Distribucija glasov v MDS*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.aspx#U> (15. junij 2016).
73. --- 2016c. *Direktor sklada*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/omd/bios/cl.htm> (17. julij 2016).
74. --- 2016č. *Osebj in faktografija sklada*. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/glance.htm> (30. julij 2016).
75. --- 2016d. *IMF posojila*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/howlend.htm> (20. julij 2016).

76. --- 2016e. *Stand by aranžmaji*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/howlend.htm> (15. julij 2016).
77. --- 2016f. *Fleksibilna kreditna linija*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/fcl.htm> (15. julij 2016).
78. --- 2016g. *Preventivna in likvidnostna linija*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/pll.htm> (15. julij 2016).
79. --- 2016h. *Instrument razširjenega financiranja*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/eff.htm> (15. julij 2016).
80. --- 2016i. *Takojšnji finančni instrumenti*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/rfi.htm> (15. julij 2016).
81. --- 2016j. *Koncesijska posojila*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/howlend.htm> (16. julij 2016).
82. --- 2016k. *Geografska razpršenost posojil*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/map/lending/> (5. avgust 2016).
83. Meisler, Stanley. 1995. *United Nations, The First Fifty Years*. New York: The Atlantic Monthly Press.
84. Mody, Ashoka in Diego Saravia. 2008. *From Crisis to IMF-Supported Program: Does democracy impede the speed required by financial markets?* Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2008/wp08276.pdf> (24. julij 2016)
85. Moreno, Ramon. 2002. *FRBSF Economic Letter: Learning from Argentina's Crisis*. San Francisco: Federal Reserve Bank.
86. Mrak, Mojmir. 2002. *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV založba.

87. Mulraine, Millan L.B. 2004. *An Analysis of the 2002 Argentine Currency Crisis*. Toronto: Department of Economics.
88. Multilateralna agencija za investicijske garancije. 2016. *Insuring Investment*. Dostopno prek: <https://www.miga.org/who-we-are/overview/> (13. julij 2016).
89. Mussa, Michael. 2002. Argentina and the Fund: From Triumph to Tragedy. *Policy analyses in International Economics* (67): 1–90.
90. Našič, Žiga. 2016. *Struktura Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke ter pomen interesov ZDA*. Seminarska naloga pri predmetu Mednarodne organizacije. Ljubljana: FDV.
91. Nelson, Rebecca M, Dick K. Kanto, Jonathan E. Sanford in Martin A. Weiss. 2010. *Frequently Asked Questions about IMF Involvement in the Eurozone Debt Crisis*. Dostopno prek: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R41239.pdf> (28. julij 2016).
92. Nissan, Sargo. 2016. *Imf and World Bank's Influence on Economic Policy Making in Developing Countries*, 16. april Dostopno prek <http://www.brettonwoodsproject.org/2016/04/imf-and-world-banks-influence-on-economic-policy-making-in-developing-countries/> (18. julij 2016).
93. Oatley, Thomas in Jason Yackee. 2004. American Interests and IMF Lending. *International Politics* (41): 415–29.
94. Obstfeld, Maurice in Kenneth Rogoff. 1996. *Foundations of International Economics*. Cambridge: MIT Press.
95. Paddock, John V. 2002. IMF Policy and the Argentine Crisis. *University of Miami Inter-American Law review* (34): 155–87.
96. Palmeter, David in Petros C. Mavroidis. 2004. *Dispute settlement in the World Trade Organization, Practice and Procedure*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge Univeristy Press.

97. Parker, Thomas. 1980. *America's Foreign Policy, 1945-1976 : It's Creators And Critics*. New York: Factors File, Inc.
98. Petrič, Ernest. 1980. Nekater komparativni vidiki mednarodnih organizacij, *Teorija in praksa* 17 (9): 1120–1133.
99. Ramos, Roberto. 2008. *Do IMF Programmes stabilize the economy?* Master's Thesis. Madrid: Universidad Internacional Menendez Pelayo.
100. Ratha, Dilip. 2005. Demand for World Bank lending, *Elsevier Economic Systems* (29): 408–421.
101. Rosen, Shawn in Jonathan R. Strand. 2013. *American Influence in the International Financial Institutions*. Las Vegas: McNair Poster Presentations.
102. Salvatore, Domimick. 2004. *International Economics*. New York: John Wiley and Sons.
103. Samuel, Herbert. 1933. The World Economic Conference, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1931-1939)* 12 (4): 445.
104. Sands, Philippe in Pierre Klein. 2009. *Bowett's Law of International Institutions*. London: Sweer & Maxwell, Thomson Reuters.
105. Sanford, Jonathan E. in Martin A. Weiss. 2008. *CRS Report for Congress. The world Bank and Iran*. Washington: International development asociation.
106. Seitz, Franz in Thomas Jost. 2012. *The Role of the IMF in the European Debt Crisis*. Dostopno prek: https://www.oth-aw.de/fileadmin/user_upload/Aktuelles/Veroeffentlichungen/WEN-Diskussionspapier/wen_diskussionspapier32.pdf (12. avgust 2016).
107. Shin, Hee-Young. 2015. *The IMF and Troika's Greek bailout programs: an East Asian view*. USA: Wright State University press.

108. SID, Slovenska izvozna in razvojna banka. 2016. *Mednarodno sodelovanje*. Dostopno prek: <http://www.sid.si/O-banki/Mednarodno-sodelovanje> (28. avgust 2016).
109. SB, Skupina svetovne banke. 2011. *CPIA Indeks*. Dostopno prek: <https://www.worldbank.org/ida/papers/CPIAcriteria2011final.pdf> (7. september 2016).
110. --- 2013. *Prvo bančno posojilo Franciji*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/exhibits/the-world-banks-first-loan> (6. september 2016).
111. --- 2014. *Financiranje DVR*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do/brief/ibrd> (22. julij 2016).
112. --- 2015. *Prikaz posojil*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/projects> (24. november 2015).
113. --- 2015. *Organizacijska struktura IBRD*. Dostopno prek: <http://pubdocs.worldbank.org/pubdocs/publicdoc/2014/10/404071412346998230/wbg-org-chart.pdf> (17. november 2015).
114. --- 2016a. *Kronologija*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/about/archives/history/chronology> (12. julij 2016).
115. --- 2016b. *Organiziranost Banke*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/about/leadership> (12. julij 2016).
116. --- 2016c. *Storitve in sestava*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/about/what-we-do> (1. avgust 2016).
117. --- 2016č. *Glasovalna moč v IBRD*. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/BODINT/Resources/278027-1215524804501/IBRDCountryVotingTable.pdf> (6. september 2016).

118. --- 2016d. *Mednarodna zveza za razvoj*. Dostopno prek: <http://ida.worldbank.org/sites/default/files/images/fund-for-the-poorest.pdf> (4. avgust 2016).
119. --- 2016e. *Glasovalna moč v Mednarodni zvezi za razvoj*. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/BODINT/Resources/278027-1215524804501/IDACountryVotingTable.pdf> (6. september 2016).
120. --- 2016f. *Zgodovina Mednarodne finančne korporacije*. Dostopno prek: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/about+ifc_new/ifc+history/50s+and+60s (12. avgust 2016).
121. --- 2016g. *Glasovalna moč v Mednarodni finančni korporaciji*. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/BODINT/Resources/278027-1215524804501/IFCCountryVotingTable.pdf> (6. september 2016).
122. ---2016h. *Zgodovina MIGA*. Dostopno prek: <https://www.miga.org/who-we-are/history/> (15. julij 2016).
123. --- 2016i. *Glasovalna moč v MIGA*. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/BODINT/Resources/278027-1215524804501/MIGACountryVotingTable.pdf> (6. september 2016).
124. --- 2016j. *Sestava in delovanje sveta ICSID*. Dostopno prek: <https://icsid.worldbank.org/apps/ICSIDWEB/about/Pages/Administrative-Council.aspx> (22. Julij 2016).
125. --- 2016k. *Sestava in delovanje sekretarijata ICSID*. Dostopno prek: <https://icsid.worldbank.org/apps/ICSIDWEB/about/Pages/Sekretariat.aspx> (22. julij 2016).
126. --- 2016l. *Financiranje investicijskih projektov in razvojnih politik*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services#IPF> (14. avgust 2016).

127. --- 2016m. *Financiranje po programu za rezultate*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/programs/program-for-results-financing> (12. avgust 2016).
128. --- 2016n. *Skrbniški sklad in donacije*. Dostopno prek: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/CFPEXT/0,,contentMDK:20135627~menuPK:64060203~pagePK:64060249~piPK:64060294~theSitePK:299948,00.html> (13. avgust 2016).
129. --- 2016o. *Opcije zasebnega sektorja*. Dostopno prek: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/CORP_EXT_Content/IFC_External_Corporate_Site/solutions (18. avgust 2016).
130. --- 2016p. *Prilagojene opcije in upravljanje s tveganji*. Dostopno prek: <http://treasury.worldbank.org/bdm/htm/financing.html> (6. september 2016).
131. --- 2016r. *Grška celotna potrošnja*. Dostopno prek: <http://www.indexmundi.com/facts/greece/final-consumption-expenditure> (7. september 2016).
132. SD, State Department. 2013. *Investicijska klima v Nikaragvi*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2013/204705.htm> (7. september 2016).
133. Smith, Fred L. 1984. The Politics Of IMF Lending, *Cato Journal* 4 (Spring/Summer): 213–247.
134. Spanier, John in Steven W. Hook. 1998. *American Foreign Policy Since World War 2*. 14th Edition. Washington D.C.: Congressional Quaterly Inc.
135. Šabič, Zlatko. 1999. *Voting in international organisations: Mere formality or a matter of substance*. Ljubljana: FDV.
136. Thacker, C. Strom. 1999. *The High politics of IMF Lending*. *World Politics* (52): 38–75.
137. The World Bank. 2011. *Annual Report*. Dostopno prek: http://siteresources.worldbank.org/EXTANNREP2011/Resources/8070616-1315496634380/WBAR11_YearInReview.pdf (5. september 2016).

138. Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
139. Veron, Nicolas. 2016. *The IMF's Role in the Euro Area Crisis: Financial Sector aspects*. Washington: International Monetary Fund.
140. Vreeland, James Raymond. 2002. *Institutional Determinants of IMF Agreements*. New Haven: Yale University press, Department of Political Science.
141. --- 2007. *The Politics of IMF Conditional lending*. London in New York: Routledge.
142. Wijnholds, O. de Beaufort. 2011. *Fighting Financial Fires: An IMF Insider's Account*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
143. Wolf, Martin. 2004. *Why Globalization works*. New Heaven, Conn: Yale University Press.
144. ZR, Zvezne rezerve. 2013. *Smithsonian sporazum*. Dostopno prek: <http://www.federalreservehistory.org/Events/DetailView/34> (8.spetember 2016).